№ 2 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

היינט 6 זייטן

לאדזשער טאגעבלאט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16. טעלעפאנען פון: רעדאקציע 10057, פון אדמיניסטראציע 10047. | דאנערשטאג, ב׳ טבת תר״צ. | 2 stycznia 1930 r. | 23-טער יאהרגאנג.

גרויסע ניי-יאר שלום-רעדע פון מלוכה-פרעזידענט

אלע אינטעלעקטועלע, פילאנטראפישע, עקאנאמישע און געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס

מוזען מיטהעלפען דעם פעלקער-בונד צו פערפעסטיגען דעם שלום אויף דער וועלט

פרעמיער בארטעל מיט׳ן גאנצען קאבינעט, די מארשאלקעס פון סיים און סענאט, דיפלאמאטישער קארפוס, גייסטליכקייט, צענדליגער דעלעגאציעס פון דער קריסטליכער און יודישער בעפעלקערונג איז לאנד געבן אפ דעם מלוכה-פרעזידענט גליק-וואונשען צו ניי-יאהר

וו א ר ש א, 1. (טעל.) נעכטען פריה האט דער מלוכה-פרעזידענט אויפגענומען אין שלאס ניי-יאהר ווינשען. פונקט האלב 11 איז ערשינען אין די פריוואטע אפארטאמענטען פון מלוכה פרעזידענט דער פרעמיער בארטעל מיט׳ן גאנצען קאבינעט, וואס האבען איהם איבערגעגעבען די ניי-יאהר ווינשען. דערנאך איז אפגעריכט געווארען א גאטעס דינסט.

נאכ׳ן גאטעס-דינסט האט דעם מלוכה-פרעזידענט איבערגעגעבען אין מארמאר זאל ניי-יאהר ווינשען קארדינאל קאקאווסקי און דאן איז אין רימער זאל ערשינען דער גאנצער דיפלאמאטישער קארפוס און די מארשאלקעס פון סיים און סענאט.

דעם רוף האט דער נונציוש מארמאגי בעגריסט דעם מלוכה פרעזידענט אין נאמען פון דיפלאמאטישען קארפוס.

דער מלוכה פרעזידענט האט דאן געענטפערט אויף דער בעגריסונג און געזאגט צווישען אנדערען: מיר זענען דא צוזאמענגעקומען אלע ווי איין משפחה, הגם מיר זענען צושפרייט אויף דער גאנצער וועלט. זאל דאס זיין א סימבאל אז מיר שטרעבען צו קאנסאלידאציע און צו בעצוהונגען פון פריינדשאפט און שלום און אז מיר זענען גרייט מיטצוהעלפען דעם אידעאל צו פערווירקליכען, וואס עס איז אויך די אויפגאבע פון די פעלקער בונד.

אלע אינטעלעקטועלע, עקאנאמישע, פילאנטראפישע א. א. אינסטיטוציעס דארפען מיטהעלפען צו פערווירקליכען דעם דאזיגען אידעאל.

דער מלוכה פרעזידענט צוזאמען מיט אלע געסט זענען דאן אוועק אין די אנדערע זאלען, וואו עס זענען געווען פערזאמעלט די פארשטעהער פון דער גייסטליכקייט, פון געריכט, הויך שולען, מיליטער, דעפוטאטען און סענאטארען און פיל דעלעגאציעס. צווישען אנדערע אויך א סך יודישע דעלעגאציעס, ווי א דעלעגאציע פון די יודישע זעלנער מיט פולק. מוזעס סבראש, פון דער קהלה פרעז. פארבשטיין און וויצע פרעז. פעלדשטיין, פון סוחרים פעראיין שעראשעווסקי און טרוסקער, פון ראבינאט הרב פויזנער, פון די קליינהענדלער, מושב זקנים א. א.

נאכ׳ן אויפנעהמען די ניי-יאהר גליקווינשען איז דער מלוכה פרעזידענט און בעגלייטונג פון זיין סוויטע צוריק אוועק אין זיינע פריוואטע אפארטאמענטען.

הינדענבורג נעמט אפ ניי-יאהר וואונשען

ב ע ר ל י ן, 1 (ספעצ.) פרעז. הינדענבורג האט היינט אפגענומען גליק-וואונשען פון דיפלאמאטישען קארפוס, פון די פארשטעהער פון דער רעגירונג, פארלאמענט און דער געזעלשאפט.

בלוטיגער סילוועסטער אין בערלין

ב ע ר ל י ן, 1 (ספעצ.) אין משך פון היי-יעהריגען סילוועסטער האט די בערלינער פאליציי ארעסטירט 382 פערזאן פאר ארויסרופען אוואנטורעס און סקאנדאלען.

צוזאמענשטויס פון א אויטאבוס מיט א צוג אין דייטשלאנד

6 פאסאזשירען דערהרג׳ט, 3 שווער פערוואונדעט

ב ע ר ל י ן 1. (ספעצ.) ביי גינזטערבורג איז פארגעקומען א צוזאמענשטויס פון א אויטאבוס מיט א צוג. דער אויטאבוס איז צושמעטערט געווארען אויף פיצלעך. 4 פאסאזשירען זענען דערהרגעט געווארען אויפן ארט און 5 האבען בעקומען זעהר שווערע וואונדען.

און זיי זענען שפעטער געשטארבען אין שפיטאל.

פוילישער דאמפער „פאמאזשע" צושמעטערט געווארען בעת׳ן שטורם.

די מאנשאפט געראטעוועט.

ב ר ע ס ט, 1 (ספעצ.) דער פוילישער דאמפער „פאמאזשע" איז צעבראכען געווארען בעת׳ן שטורם אויפ׳ן ים. די גאנצע מאנשאפט דערונטער אויך דער קאפיטאן מיט זיין פרוי, זענען גליקליך אפגעראטעוועט געווארן. דאס רעטונגס-שיפעל האט זיך געפינען 48 שעה אויפ׳ן ברויזענדען ים און זיך נישט געקאנט דערנענטערן צו דער שיפבריכיגער פאמאזשע. ענדליך ווען דער ים האט זיך א ביסעל בערוהיגט איז געלונגען די מאנשאפט אפצוראטעווען.

מאקדאנאלד׳ס סעקרעטארין בעקומט אן אויסצייכנונג

ל א נ ד א ן 1 (ספעצ.) די סעקרעטארין פון פרעמיער מאקדאנאלד רוזשא ראזענטאל (א לאדזשער יודיש מעדעל) האט בעקומען לכבוד ניי-יאהר א אויס-צייכנונג.

יוסטיץ-קאמיסאר פון קערענסקי׳ס רעגירונג אין ווארשא

וו א ר ש א, 1 (טעל.) דער געוועזענער יוסטיץ-קאמיסאר פון קערענסקי׳ס רעגירונג, ד״ר שטיינבערג קומט מארגען קיין ווארשא, וואו ער וועט האלטען א רייה רעפעראטען.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער חבר

הײמאן יאקובאוויטש

צוליב׳ן טויט פון זיין ליבע מוטער

חי׳ ראכל

לאדזשער ארטיסטען-טרופע פון יודישען טעאטער אין פילהארמאניע.

א קינד מיט 2 קעפ געבוירען געווארען ביי יודישע עלטערן אויף וואלבארסקא גאס

(§) דאס יודישע באלוט איז נעכטען געגאנגען אויף רעדלעך. אויף וואלבארסקא 12 איז ביי יוסף אלעקסאנדראוויטש געבוירען געווארען א קינד מיט 2 קעפ.

אונזער רעפארטער, וואס איז באלד אוועק אויפ׳ן ארט האט פעסטגעשטעלט אט וואס: די פאמיליע אלעקסאנדראוויטש בעשטעהט פון מאן און ווייב און 5 קינדערלעך. נעכטען האט פרוי אלעקסאנדראוויטש געבוירען דאס 6-טע קינד נאכ׳ן געבורט האט די הייבאם בעמערקט אויפ׳ן קינד׳ס קעפעל א גרויס געוויקס, וואס איז געווען גרעסער ווי דאס קעפעל זעלבסט. עס איז ארויסגערופען געווארען א דאקטאר, וואס האט אין תחלת געהאלטען, אז דאס געוויקס דארף אפערירט ווערען. ער האט זיך אבער מיישב געווען און ארויסגערופען א קאנסיליום פון דאקטוירים, וואס האט צו דער גרויסער איבערראשונג און צער פון די עלטערן פעסטגעשטעלט, אז דער געוויקס אויפ׳ן קעפעל האט אויסגעזעהן א מת און קען אלזא נישט אפערירט ווערען.

די דאקטוירים האלטען, אז דאס קינד וועט נישט לעבען.

די אלעקסאנדראוויטשעס זענען פולשטענדיג געזונדע און נארמאלע מענשען.

די ידיעה, אז עס איז געבוירען געווארען א קינד מיט 2 קעפ האט זיך בליץ שנעל פערשפרייט איבער גאנץ באלוט און וואו עס האט געהאט א האנד און א פוס איז געקומען אויף ביין וואונדער.

די דאזיגע ידיעה האט אויך ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג און די קרייזען פון די לאדזשער דאקטוירים, וואס האלטען אין ארייננשטודירען אונ׳ם פערזעהעניש.

8-טונג קירזשנער-מייסטער

מיטגלידער און נישט-מיטגלידער!

היינט דאנערשטאג פינקטליך 8 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פאלודניאווא 4 א דרינגענדע פערזאמלונג מיט א זעהר וויכטיגער טאג-ארדנונג. — קומט אלע פינקטליך ווייל עס האנדעלט זיך אין אייער אייגענער עקזיסטענץ.

די פערוואלטונג פון קירזשנער-מייסטער-פעראיין, פאלודניאווא 4.

שבת דעם 4-טען יאנואר 11 א זייגער פרי ארדענט איין די „לאדזשער יודישע טעאטער-געזעלשאפט" אין זאל פון „ארט" אל. 1-טער מאי 2

א גרויסען דיכטער-פרימארגען

אין וועלכען עס בעטייליגען זיך די דיכטער-געסט: פר. קאדיע מאלאדאווסקי (ווארשע), איצעק מאנגער (רומעניען), יוסף קירמאן (ווארשע) און משה בראדערזאן. די דיכטער וועלען רעציטירען אייגענע ווערק.

בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון „ארט".

פריוואט טאנץ-שולע

פון די נייעסטע טענץ

דיפלאמירטער לעהרער י. ווינטרויב

נעמט אן איינשרייבונגען אויף איינצעלנע לעקציעס ווי אויך אין קאמפלעטען יעדען טאג פון 10 פריה ביז 10 אווענד

קילינסקעגא 44

2-טער הויף פארטער.

די לעקציעס קומען פאר אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון י. ווינטרויב און אסיסטענטען.

קאאפעראטיווע קרעדיט-באנק

פון הויז-בעזיצער אין לאדז

קאאפעראטיוו מיט בעגרענצטער פעראנטווארטליכקייט

איז פון היינט אן איבערגעטראגען געווארען אין נייעם לאקאל

אויף פיעטריקאווער 39

ערלעדיגט אלערליי באנק-אפעראציעס: דיסקאנטא, אינקאסא אויף גאנץ פוילען, טשעק-רעכנונגען פראצענטירטע פקדונות. — אפטיילונג פאר אפשפאר-ביכלעך אין זלאטיס פון 5 זל. אן און אין דאלארען. אפטיילונג פאר פרעמירטע אפשפאר-ביכלעך. — קויף און פערקויף פון פאנד-בריף פון דער לאדזשער קרעדיט-געזעלשאפט, ווי אויסצאהלען געלד אויף זייערע קופאנעס.

טעלעפאן 187-81

Dr. Wołkowyski

צעגיעלניאנא 25

טעלעפאן 126-87

ספעציאל-ארצט פאר הויט ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע. אלע-ארט אנאליזע בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

נעמט אן פון 8—2, און פון 6 -9 אווענד.

בעזונדער „ארטע-זאל פאר פרויען.

Dr.med. H. Lajchter

צאהן-כירורג

קיפער, דזשאנסלעס גומען, צינג-קראנקהייטען א.ד.ג.

האט זיך איבערגעצויגען

אויף זשעלאנא 9, טעל. 149-66 1 שטאק פראנט

נעהמט אן פון 1.30—5 אווענד.

א מאהאן שלאפצימער

בעטען, מאטראצען, קאזעטקע נאכט-טישלעך, וואש-טיש) און א דעמבאווע עס-צימער (2 שענק, קרעדענס, טיש, שרייב-טיש, גבבעטע שטוהלען און נאך פערשידענע זאכען) אין גאנץ גוטען צושטאנד געלעגענהייטליך ביליג צו פערקויפען. צו ערפאהרען ווסכאדניא 67, וו. 25 פון 12 ביז 2 נ״מ ביי ה׳ פרידמאן.

„Poljus" דאס רעכטסקאנסולענטען-ביורא

אין לאדז, פיעטריקאווער 34, פראנט 1 שטאק

טעל. 160.35

געלייטעט דורך קוואליפיצירטע פאכמענישע קרעפטען

ערלעדיגט: רעקורסען, אדוואקאניעס, קלויזולעס, ביטעס צו דער אדמיניסטראטיווער און קאמונאלער מאכט, ווי אויך ערלעדיגט געריכטס און מיליטער-ענינים, אבמאכען, סטאטוטען, האנדעלס-קארעספאנדענץ, איבערזעצונגען אין 6 שפראכען, ווי אויך אדמיניסטראציע פון הייזער און אלערליי אויפטראגען.

בעמ.: ס׳ווערט אויך אויסגעקויפט פאטענטען דורכ׳ן אויביגען ביורא.

לעזט און אבאנירט „לאדזשער טאגעבלאט"

Dr. L. Suchowczycki

כירורג

נעמט אן טעגליך פון 4 ביז 7 נאכמיטאג

Pl. Dąbrowskiego 2, tel. 143-94

Dr.med. H. Krauskopf

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

צעגעלניאנא 45 טעל. 113-47

די שרעקליכע קינא שרפה אין ענגלאַנד

איז ענטשטאַנען צוליב דער אנגעצונדענער פילם־לענטע

זיבעציג קינדער צעטראָטעוועט געוואָרען און אומגעקומען אין די פלאַמען

לאָנדאָן, 1. (ספּ.)

די מוראדיגע קינא שרפה אין גלאַזגאָו, בעת וועלכער עס זענען אומגעקומען 70 קינדער, האָט אַרויסגערופֿען טרויער אין גאַנץ ענגלאַנד.

די שרפה האָט אויסגעבראָכען אין קינא אין דער סילוועסטער־נאַכט, אויף א פֿאַרשטעלונג וואָס איז ספּעציעל געווען בעשטימט פֿאַר קינדער. אין קינא האָבען זיך געפֿינען 700 קינדער אין עלטער פֿון 7 ביז 14 יאָהר. פּלוצלונג האָט זיך אָנגעצונדען די פֿילם־לענטע. דער אפּאַראַט האָט די ברענענדיגע לענטע אַרויסגעוואָרפֿען אין קאָרידאָר און זי געהאַלט אַנטלעשען. די קינדער האָבען זיך דערפֿון דערשראָקען און עס האָט אויסגעבראָכען א פּאַניק, בעת וועלכע 69 קינדער זענען אומגעקומען און 38 זענען פֿערוואונדעט געוואָרען. א טייל פֿון די פֿערוואונדעטע איז שפּעטער געשטאָרבען אין שפּיטאַל.

דאָס איז דער טראַגישסטער פֿאַרפֿאַל אין דער געשיכטע פֿון דער ענגלישער קינעמאַטאָגראַפֿיע.

לאָנדאָן, 1. (ספּ.)

דער ענגלישער קעניג און די קעניגין האָבען צוגעשיקט מיטגעפֿיהל דעפּעשען צו די פֿעראונגליקטע עלטערן. פּרעמיער מאַקדאָנאַלד האָט זיך טעלעפֿאָניש אָנגעפֿרעגט וועגען דער שרעקליכער שרפה.

די לויה פֿון די אומגעקומענע קינדער וועט פֿאָרקומען פֿרײטאָג.

ניי־יאָהר וואונשען פאַר'ן מלוכה־פּרעזידענט און מאַרשאַל פּילסודסקי

(§) נעכטען 1 מיטאָג האָט וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט אויפֿגענומען אין בנין פֿון דער וואָיעוואָדזטווע די פֿאָרשטעהער פֿון דער גייסטליכקייט, פֿון דער מאַכט, אַדמיניסטראַציע, געזעלשאַפֿטליכע און ווירטשאַפֿטליכע אָרגאַניזאַציעס און פֿאָרשטעהער פֿון דער זעלבסט־פֿערוואַלטונג, וואָס האָבען איבערגעגעבען נײ־יאָהר װינשען פֿאַר'ן מלוכה־פּרעזידענט און דער רעגירונג.

דער וואָיעוואָדע האָט שפּעטער אַוועקגעשיקט נײ־יאָהר דעפּעשען צום מלוכה־פּרעזידענט, צום מאַרשאַל פּילסודסקי און צום פּרעמיער באַרטעל אין נאָמען פֿון דער בעפֿעלקערונג פֿון דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווע.

מאַרשאַל פּילסודסקי אנגעקומען קיין קריניץ

קריניץ, 1. (טעל.)

אַהער איז אָנגעקומען מאַרשאַל פּילסודסקי. אויפֿ'ן וואָקזאַל איז דעם מאַרשאַל געקומען מקבל פּנים זיין דער קראַקאָווער וואָיעוואָדע ד"ר קוואַשניעווסקי און דער סטאַראָסטאַ. דערויף איז מאַרשאַל פּילסודסקי פֿערפֿאָהרען אין א פּענסיאָנאַט.

פּריוואַטע אַרבײטס־פערמיטלונגס־ביוראָ'ס אָפּגעשאַפט געוואָרען

לויט א פֿעראָרדנונג פֿון דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווע ווערען פֿון נעכטען אָן אָפּגעשאַפֿט אין לאָדז אַלע פּריוואַטע אַרבײטס־פֿערמיטלונגס־ביוראָ'ס.

פֿאַר אומלעגאַלער פֿערמיטלונג וועט מען בעשטראָפֿט ווערען מיט 1000 זל. און 6 חדשים אַרעסט.

מיליאַנער בעגאַנגען זעלבסטמאָרד ווייל ער האָט געהאַט צו ווייניג געלד.

טשיקאַגאָ, 1. (ספּ.)

דער 34 יעהריגער מיליאָנער וואָלדוואַרט, וואָס האָט פֿערמאָגט א האַלבען מיליאָן דאָלאַר, איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד, ווייל ער האָט פֿאַר זיך נישט געקאָנט געפֿינען קיין אַרבייט זיין פֿערמעגענס צו פֿערגרינגערען.

דירעקטע משאות קאָמוניקאַציע מיט רוסלאַנד

פֿון 1. יאַנואַר געהט אַריין אין קראַפֿט א צוגאָב־פֿעראָרדנונג פֿון פֿאַהן־מיניסטעריום וועגען א דירעקטער משאות־קאָמוניקאַציע צווישען פּוילען און סאָוו. רוסלאַנד.

די נײע פֿעראָרדנונג וועט שטאַרק פֿערלייכטערען דעם האַנדעל מיט רוסלאַנד.

דעמיסיע פון פרימא דע ריוועראַ'ס קאַבינעט

דימיסיע פון פרימא דע ריוועראַ'ס קאַבינעט

מאַדריט, 1 (ספּעצ.) דער קאַבינעט פֿון פּרימאָ דע ריווערא האָט זיך אָנגעגעבען אין דימיסיע. דער קעניג האָט זיך איבערגעלאָזט די בעוואָרעניש אין משך פֿון 3 טעג צו געבען א ענטפֿער.

זאַל פילהאַרמאָניע נאַרוטאָוויטשאַ 20.

היינט, דאָנערשטאַג, דעם 2טען יאַנואַר 8.30 אָוונד

לכבוד חנוכה!! א גראַנדיעזער יודישער

מוסטער־קאָנצערט

עס נעמען־אָנטייל די בעסטע יודישע קינסטלער־קרעפטען, וועלכע פּוילען פֿערמאָגט.

1) גלענצענדע פֿאָלקס־זינגערין זמרה זעליגפעלד

2) דער פּראַכטיגער זינגער, אָבער־קאַנטאָר פֿון דער וואַרשאַווער טלאָמאַצקער סינאַגאָגע

משה קוסעוויצקי

3) דער בעריהמטער וויאָלין־קינסטלער פּראָפ. אַלעקסאַנדער קאָנטאָראָוויטש

4) דער בעקאַנטער פּיאַניסט פּראָפ. איגנאַצי שטערלינג.

ס'וועלען אויסגעפֿיהרט ווערען: די שענסטע, רייכסטע און נייעסטע לירישע און ראָמאַנטישע לידער, חסידישע מאָטיווען פֿון יודישען פֿאָלקס־אוצר, די פּאָפּולערסטע אָפּערן־אַריעס, נאַציאָנאַלע געזאַנגען, הומאָריסטישע זשאַנר־לידער, חזנ'ישע קאָמפּאָזיציעס און די מאָדערנסטע שאַפֿונגען פֿאַר וויאָלין און קלאַסישער מוזיק.

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פֿון פֿילהאַרמאָניע.

חנוכה־פייערונג פון דער וואַרים־שטוב פון „בית לחם"

(—) די וואַרים־שטוב פֿאַר אָרימע יודישע קינדער, וואָס איז געגרינדעט געוואָרען בײ „בית לחם", א דאַנק דער איניציאַטיוו פֿון „לאָדזער טאָגעבלאַט", ענטוויקעלט זיך פֿון טאָג צו טאָג. פֿון דער וואַרים־שטוב געניסען איצט הונדערטע קינדער פֿון די אָרימסטע שיכטען, וועלכע בעקומען דאָ געקאָכטע אָוונד־ברויטען און חוץ דעם, ווערט מיט די קינדער געמאַכט די לעקציעס.

די קינדער פֿיהלען זיך אין דער וואַרים־שטוב פֿריי און געמיטליך. די אָרימע קינדער גלוסט זיך פּשוט נישט אהיימצוגעהן און זייערע פֿינסטערע, קאַלטע היימען. א סך איז צו פֿערדאַנקען דער ענטוויקלונג חן יודער פֿערוואַלטונג, וועלכע ווייזט אַרויס אַן אינטענסיווע טעטיגקייט אויך דעם איבערגעגעבענעם פּרעזעס ה' דוד פֿוקס און דעם ה' ישעיהו שמולעוויטש, וועלכער גיט זיך אָפּ מיט לייב און לעבען פֿאַר די אָרימע קינדער אויך די פֿרוי און קינדער, שילער פֿון די העברעאישע קלאַסען, געבען אָפּ טעגליך שעה'ן בײ די לעקציעס מיט די קינדער, אויך פֿרוי וואַרטסקא, די פֿאָרזיצענדערין פֿון פֿרויען־קאָמיטעט, גיט א שעהנעם בײטראַג צו דער גרויסער זאַך.

זעהר אַטראַקטיוו איז געווען די נעכטיגע חנוכה־פֿייערונג פֿאַר די קינדער.

אין דער אָנוועזנהייט פֿון דער פֿערוואַלטונג, געסט, דאַמען קאָמיטעט און די קינדער עפֿענט פּרעזעס ה' פֿוקס די פֿייערליכקייט. דאָס ערשטע וואָרט באַקומט ה' יצחק פּטאַשניק. אין וואַרימע ווערטער דאַנקט דער רעדנער דעם „לאָדזער טאָגעבלאַט" פֿאַר דער וואָהלטעטיגער איניציאַטיוו. אַלס פּעדאַגאָג שילדערט ער די לאַגע פֿון די אָרימע קינדער און די וואָהלטעטיגקייט פֿון דער וואַרים־שטוב.

וועגען דער בעדייטונג פֿון חנוכה האַלט א לענגערען רעפֿעראַט ה' אלי' פּסח פּטאַשניק. דעם רעפֿעראַט האָבען די קינדער אויסגעהערט מיט גרויס אויפֿמערקזאַמקייט.

נאָך די רעדעס צינדט מען חנוכה־ליכט, און א 10 יעהריג יונגעלע פֿון א פֿאָלקס־שולע זינגט האַרציג „הנרות הללו".

שפּעטער ווערט דורך די קינדער אויס געפֿיהרט עטליכע קינדער־סצענקעס און פֿאָלקס־לידער אין פּויליש און יודיש. עטליכע פֿון די קינדער ווייזען אַרויס היפּשע פֿעהיגקייטען. די סצענקעס און די לידער איז פֿון די פֿערזאַמעלטע אויפֿגענומען געוואָרען מיט בעגייסטערונג.

נאָך דער פֿאָרשטעלונג איז די קינדער געגעבען געוואָרען א יום־טוב'דיגע אָוונד־ברויט. די אַנוועזענדע דאַמען האָבען זיך פֿערנומען מיט'ן טיילען די קינדער צו די טישען.

די חנוכה־פֿייערונג האָט אויף די פֿערזאַמעלטע געמאַכט א זעהר גוטען איינדרוק.

ס'דאַרף אויך דערמאָנט ווערען די פֿרייוויליגע און אָפּפֿערווילינגע אַרבייט פֿון עטליכע יונגע לייט און פֿרעלינס אַנקא שמולעוויטש, לוציא ראָטערמאַן, לעגיא וואַרטסקא, י. שמולעוויטש, מ. פֿוטערמאַן, שילער און שילערינס פֿון די העברעאישע קלאַסען גימנאַזיע, וואָס האָבען זיך געשטעלט פֿאַר א ציל יעדען טאָג בעהילפֿיג צו זיין די קינדער בײ די לעקציעס, און פֿיהרען אויס זייער אויפֿגאַבע בשלימות. אויך „התאחדות" האָט צוגעשיקט לעהרערינס.

ס'וואָלט געווען א יושר, אז אַנדערע אינסטיטוציעס און אַנדערע שטאָט־טוער זאָלען נאָכטאָן דעם שעהנעם בייש־פּיל פֿון „בית לחם".

אין דריי שורות

לאָדזער נייעס בקיצור

צוליב חגא ווערט די לוטטראַציע אין מאַגיסטראַט בעניצט ווערען ערשט די צווייטע וואָך.

* * *

נעכטען האָט אין גרינבוים'ס פֿאַבריק אין זגערזש אויסגעבראָכען א שרפה. דער שאָדען בעטרעפֿט עטליכע טויזענד זל.

* * *

אויף יאַקובאַ 10 האָט זיך פֿערסמט מיט קאַרבאָל דער 34 יעהריגער שלמה וואַרשאַווסקי.

יודיש טעאַטער אין זאַל פילהאַרמאָניע — נאַרוטאָוויטש 20 —

אונטער דער לייטונג פֿון א. בעזמאַן

געסט פון אַמעריקא! גאַסטראָלען פֿון די בעוואוסטע הויפּט־אַרטיסטען גרינדער פֿון די

ערשטער ווילנער טרופּע

בעלאַ בעלערינא חיים שניאור

פֿרייטאַג, ד. 3־טען, זונטאַג, ד. 5 יאַנואַר 1930, פּינקטליך 9 אָוונד

פּרעמיערע!! צום ערשטען מאָל אין לאָדז פּרעמיערע!!

דער נייעסטער שלאַגער, וואָס איז געשפּילט געוואָרען אין ניו־יאָרק 2 סעזאָנען

איהר פערשפילט לעבען

פֿאַמיליען־בילד אין 4 אַקטען פֿון ז. ליבין.

הויפּט־ראָלען רבקה—בעלערינא איזידאָר—שניאור

שבת, ד. 4־טען ווערט נישט געשפּילט

מאָנטאָג ד. 4־טן 9 אָוו. גרויסע פּאָפּולערע פּרייזען. פֿון 1 ביז 2.50

די דראַמאַטישע לעגענדע פֿון בעוואוסטען שרייבער ש. אַנ־סקי

דבוק

אין 3 אַקטען פֿון ש. אַנ־סקי הויפּטראָלען לאה—בעלערינא מיראָפּאָלער צדיק—שניאור.

עס נעמט אָנטייל לויט א. ב. פֿרויען: בעזמאַן, מאַכאַראָווסקאַ, גערה און פֿעדערמאַן. מענער: אַריעל, אייזענבערג, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, בייהויז, פֿאַלאַנסקי און ראַקאָט. אַדמיניסטראַטאָר—מ. אַרנוואַלד, מוזיקאַלישע לייטונג—ל. זעלמאַן.

בילעטען אויף אַלע פֿאָרשטעלונגען צו בעקומען אין קאַסע פֿון פֿילהאַרמאָניע

א קרבן פון דער סילוועסטער־נאַכט

5 באַנדיטען בעפאַלען א היימגעהענדען פון א פערוויילונג בערויבען און מאַכען איהם שווערע וואונדען.

(§) נעכטען איז אויף טרעמבאַצקאַס אין כאַינע אויסגעפֿיהרט געוואָרען א דרייסטער באַנדיטען אָנפֿאַל.

4 פֿאַרטאָגס בעת ה' לאַנגע איז אַהיים געגאַנגען פֿון א סילוועסטער פֿערוויילונג זענען איהם בעפֿאַלען 5 באַנדיטען מיט מעסער'ס און רעוואָלווערען און פֿערלאַנגט פֿון איהם געלד. א דערשראָקענער האָט ער זיי איבערגעגעבען זיין פּאָרטמאָנעל, אין וועלכען עס האָט זיך סך הכל געפֿונען 120 ז. דאָס איז די באַנדיטען אָבער געווען צו ווייניג און זיי האָבען פֿערלאַנגט פֿון איהם דעם זייגער מיט'ן פֿינגערינג.

בעת די באַנדיטען האָבען זיך מתעסק געווען מיט'ן צעטיילען די געראָבטע זאַכען, האָט לאַנגע אויסגענוצט די געלעגענהייט און גענומען אַנטלויפֿען. אין א מינוט אַרום האָבען זיך דערהערט איינער נאָכ'ן אַנדערען 5 רעוואָלווער שאָסען און בעגאָסענדיג זיך מיט בלוט איז לאַנגע געפֿאַלען צו דער ערד פֿערליערענדיג דאָס בעוואוסטזיין.

די שאָסען האָט דערהערט א פֿערבייגעהענדיגער פּאָליציי־פּאַטרול, וואָס האָט געאײלט אויפֿ'ן אָרט פֿון פֿערברעך. עס איז אַרויסגערופֿען געוואָרען פּאָגאָטאָוויע און די אויספֿאָרשונגס־מאַכט.

פּאָליציי האָט תיכף אונטערגענומען א געיעג אויף די באַנדיטען און אין א געוויסער ווייטקייט האָט זיך געלונגען צו כאַפּען 3 פֿון זיי. צוויי פֿון זיי האָבען זיך געראַטעוועט, פֿון די פֿערהאַפֿטעטע זענען אויסגעוויזען געוואָרען אויסגעוויזען ראָמאַן, היעראָנים און פֿראַנטישעק וועגגלינסקי פֿון פּרינציפּאַלנאַ־גאַס 9.

זיי האָבען זיך מודה געווען און אָנגעגעבען, אַבער נישט אין שיסען אויף לאַנגע'ן. ווערענדיג גענומען אונטער א קרייץ־פֿערהער האָבען זיי צום סוף אויס געזאָגט, אז דער שיסער איז געווען איינער פֿאַרקאָווסקי, וואָס וואוינט אויך אויף פּרינציפּאַלנאַ 9. דער 5־טער אָנפֿאַלער העסט יאַן מאַנגעטאַ וואוינט אויך דאָרט. זיי ווערען בעריי פֿערפֿאָלגט פֿון דער פּאָליציי. לאַנגע'ס צושטאַנד איז זעהר אַנ'ערנסטער.

לעזט און אבאָנירט דאָס „לאָדזער טאָגעבלאַט"

דער היי־יעהריגער סילוועסטער אין לאָדז

איז געשטאַנען אונטער'ן צייכען פון שווערע קריזיס

דער עולם האָט זיך געווײלט פּריוואַט און אויף די גאַסען

(—) דער היי־יאָהריגער „סילוועסטער" איז געשטאַנען אונטער'ן צייכען פֿון שווערען ווירטשאַפֿטליכען קריזיס. דאָס האָט זיך בולט געלאָזט בעמערקען אויף די מאַסקענבעלער און אויף די „סילוועסטער אָוונדען" האָט געפֿעהלט די אַמאָליגע פֿרעהליכקייט און דער עיקר: דער עולם, וואָס איז געקומען אויף די סילוועסטער־בעלער האָט זיך געשעמט מיט'ן גראָשען.

א שווער שמיקעל אַרבייט האָבען געהאַט די „מאַסקעס". ס'איז זיי נישט אַזוי לייכט אָנגעקומען צו „נאַביערען".

דער עיקר האָבען דעם קריזיס געפֿיהלט די בופֿעטען. מ'האָט געקוקט אויף די פֿלעשלאַך „באַטשעווסקי" — „זכרונוא הרגה" מ'האָט זיך גענומען אין זינען אַריין.

דערפֿאַר האָט זיך דער עולם געווײלט פּריוואַט. ד. ה. א. ט. הײמישע „שמחות". צוליב עקאָנאָמיע איז מען זיך צונויפֿגעקומען בײ בעקאַנטע, מ'האָט אויפֿגעשטעלט דעם פּאַטעפֿאָן, דעם ראַדיאָ־אַפּאַראַט, דער עולם האָט געמאַכט א „היימישע פּונדע", מ'האָט זיך צוזאַמענגעלעגט אויף א פֿלעשעל יי"ש און מ'האָט זיך געווײלט ביז'ן גרויען טאָג אַריין.

אַנדערע, וואָס האָבען צו דער „היימישער פּונדע" אויך נישט געקענט דערגרייכען און יום־טוב'ן „דאַרף" מען דאָך, האָבען זיך גאָר פּשוט און די סמאַקינגען מיט די ווייסע זאַרסען און ליאַק־שיך געלאָזט אין גאַס אַריין.

און מאַקע אויף די גאַסען א גאַנצע נאַכט געווען אַנ'אומגעהויערע בעוועגונג אַרום 2 ביינאַכט האָט אויסגעזעהן ווי זעקס. אַדער 7 אָוונד. די קאַפֿעען זענען געווען אָפֿען. מ'איז געזעסען בײ א „פּול טשאַרנע".

אין די גאַסען האָט געקאָכט. אוימאָס און דראָשקעס. מ'האָט געזונגען און זיך פֿרעהליך געמאַכט. מ'האָט געטאָן אַלץ, וואָס קאָסט קיין געלד נישט...

דערפֿאַר האָט מען געזעהן ווייניגער שיכורים, ווי אַלע יאָהר און דער סילוועסטער־נאַכט. טאָמער האָט מען יאָ געזעהן א שיכור, איז ער געווען א געמאַכטער שיכור... (מסתמא אויסגעטריקען לכבוד סילוועסטער עטליכע גלעזלעך „סינאַלקאָ"...)

אַזוי האָט אויסגעזעהן דער היי־יאָהריגער סילוועסטער אין לאָדז. אומעטום, אויף טריט און שריט האָט מען געפֿיהלט דעם שווערען עקאָנאָמישען קריזיס...

—0—

וואָס ווערט היינט געשפּילט

אין טעאַטער | אין קינא

פֿילהאַרמאָניע: חנוכה־קאָנצערט.

אררט: „קוים מיט צרות".

שטאָטיש טעאַטער: „א גוט צוגעשניטענער פֿראַק".

קאַמעראַל טעאַטער: „טריאָ"

פּאָפּולאַרני: „פֿאַר די אַלטע, גוטע צייטען"

קאַסינאָ: „אונטער דער בייטש פֿון שאַנד"

לונאַ: „די ווילדע אָרכידעע"

ספּלענדיד: „דער זינגענדער לץ".

גראַנד־קינאָ: „אויפֿ'ן העג פֿון ווינד".

פּאַלאַס: „דאָס דאָפּעל־לעבען"

קאַפּיטאָל: „פּירשט סערגיוס'ס ליבע".

אָדעאָן: „דער ריוואַל פֿון אייגענעם זוהן".

שוויט: „אויפֿ'ן פֿערדאָרבענעם וועג".

זאַכענטאַ: אונטערוואַסער־שיף 44.

ספּולדזשעלניאַ: „מעדעל'שע טרעהרען".

רעדוטאַ: „דער פֿלאַם פֿון ליבע".

וואָדעוויל: „דער ריוואַל פֿון אייגענעם זוהן"

אַפּאָלאָ: „דער פֿון וועלכען מען לאַכט"

טשאַרי: „וואָס א מאָל שנעלער"

די טעג האָט זיך אַריבערגעטראָגען אין איהר אייגענעם לאָקאַל פּיעטריקאָווער 39 די באַנק ביים הויזבעזיצער־פֿעראיין (פּיעטריקאָווער 46).

די באַנק האָט במשך פֿון דעם ערשטען יאָהר פֿון איהר עקזיסטענץ זיך ענטוויקעלט מיט אַנ'אויסערגעוועהנליכער טעמפּאָ און איז דאַדורך געצוואונגען געוואָרען אַרויסצוטרעטען פֿון די ענגע ראַהמען, וועלכע די איניציאַטאָרען האָבען איהר לכתחלה געהאַט אָנגעצייכענט און לויט אַלע סמנים בפֿרט לויט דעם צוטרוי'ען וועלכע די באַנק געניסט אין די געהעריגע אינסטיטוציעס האָט די דאָזיגע באַנק די בעסטע אויסזיכטען אין קורצען פֿערגרעכענט צו ווערען צו די גרעסערע באַנקען פֿון אונזער שטאָט.

לעזט און אבאָנירט דאָס „לאָדזער טאָגעבלאַט"

לאדזשער טאגעבלאט

ד״ר רעדאקטאר נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אווענט.

נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16

טעלעפאנען: רעדאקציע 10057. אדמיניסטראציע 100.47

ניי-יאהר וואונשען פון דער פוילישער פאליטיק

אלץ וועט אין פוילען געטוהן לויט די אבווייזונגען פון דעם גרויסען שע-פער—זאגט די „גאזעטא פאלסקא“—„גאז. ווארש. ווינשט זיך נייע וואהלען.— „ראבאטניק“ האט אין אין חלום געזעהן א נצחון און ווינשט זיך ווייטער אזעלכע נצחונות.—א יאהר של פרנסה ווינשט זיך דער „קוריער“.

די פוילישע פרעסע האט געלטען געברענגט יום-טוב׳דיגע ארטיקלען לכבוד ניי-יאהר, און, ווי דער שטייגער איז, זע-נען די אלע ארטיקלען געווען אנגעפי-קעוועט מיט ניי-יאהר וואונשען, ברכות ...

וואהלען“. קורץ און גוט, „גאזעטא ווא-רשאווסקא“ האלט, אז בארטעל׳ן וועט נישט געלינגען און אפשר וויל ער מא-כען גארנישט קיין צוזאמענארבייט מיט׳ן סיים און דערביי בלייבט נאר איבער ...

א פיאנא, וואס שפילט מיט קאלירען

א מערקווירדיגע ערפינדונג, וואס קאן האבען א גרויסע בעדייטונג

פון ווין ווערט געמעלדעט:

בעראן אנאטאל וואל-גנאה-שול האט ערפונדען א נייעם מוזיקאלישען אינ-סטרומענט, א מין פיאנא, וואס פראדו-צירט די מוזיקאלישע טענער און פארם פון ליכט פון פערשידענע קאלירען און זייערע שאטירונגען. דעם אפאראט זיי-נעם האט ער לעצטענס דעמאנסטרירט אין דעם מוזיק-פעראיין-זאל, און ווען פאר א געקליבענעם עולם פון מוזיקער און געלעהרטע.

...

(ענדע — זייט 6)

וואס פאר א פלענער וועגען ארץ-ישראל האט איצט די „לייבאר פארטיי“?

כאראקטעריסטישער ארטיקעל פון א בעריהמטען ענגלישען זשורנאליסט. — זיין פלאן פעסטצושטעלען די צאהל יודען, וואס זאלען האבען אריינקומען אין לאנד.

העגרי נאעל ברעילספארד, א בערומ-טער ענגלישער זשורנאליסט, וועלכער דרוקט געוועהנליך אום די מיינונגען פון דער „לייבאר פארטיי“ האט ערשט אפ-געדרוקט אין ניו-יארקער זשורנאל „מנורה“ א העלפט-וויכטיגען ארטיקעל, פון וועלכען מען קאן ארויסדרינגען, ווי די ענגלישע ארבייטער-רעגירונג וועט זיך בעציהען צו דער ארץ ישראל פראגע איצט, נאך דער ארבעט פון דער אויס-פארשונגס-קאמיסיע.

...

(ענדע זייט 6)

א שטעטעל, וואס גרייט צו פארפיום פאר גאנץ פראנקרייך

א בעזוך אין פארפיומירטען שטעטעל גראס.—ווי די פארפיומען ווערען געמאכט.—די ראל פון פארפיום אין לעבען

דאס פראנצויזישע שטעטעל גראס איז בעריהמט מיט איהר פארפיום-אינ-דוסטריע. ...

...

„קורישער אילוסטראוואני“ שרייבט זיך מיט צרת רבים...

— פס.

א קאפעלע הומאר

ווערטלעך און שטעכווערטלעך

פערדינט די שטראף.

א סטודענט איז אויסגעשלאסען געווארען פון דער אפיצירען-שולע דערפאר, וואס ער האט חתונה געהאט.

זעהר ריכטיג! איידער א מענש שטודירט, ווי אזוי צו האלטען מלחמות, טאר מ׳נישט חתונה האבען.

* * *

שטרויס׳ס טאכטער נעמט א חתן פון דער צארישער פאמיליע

ער איז געווארען א קרוב פון דער רומענישער קעניגין מאריע און פון ענגלישען קעניגליכען הויף

נ י ו-י א ר ק. — דא איז פארגעקומען די חתונה צווישען א רוסישען אריסטא-קראט און אן אמעריקאנער יודישער טאכטער, וועלכע איז אויך אן אריסטא-קראטקע, זאל זיין נישט מיט איהר יחוס, און מיט איהר געלד, ווייל איהר טאטע איז א יוד א נגיד, ער איז א פרע-זידענט פון א סך אונטערנעהמונגען, ...

די יאהרען אונז יודען. מערי איז א שוועגערין צו קיריל׳ען.

און דורך דער ראמאנאוו-פאמיליע פערבינדט זיך דער יוד שטרויס מיט די קעניגליכע פאמיליען פון גאנץ אייראפע, וואו עס זענען נאך דערהאלטען פער-האן מאנארכיען. ...

געוועזן בײ דער חתונה און וואס מען האט נישט געמאכט פון דעם פיין ווע-זען. עס ווערט אנגעגעבען, אז שטרויס איז קראנק און דערפאר איז די הערראט אראפ אזוי שטיל. אבער עס קאן זיין, אז דאס איז א מין „דיפלאמאטישע“ קרענק. ...

...

(ענדע זייט 6)

לאדז
2. יאנואר 1930
זון-אויפגאנג: 7.45
זון-אונטערגאנג: 3,35
דאנערשטאג, ב' טבת תר"צ
ז' חנוכה

טאג-כראניק

געזעלשאפט פאר לאנד-קענטשאפט

די לאדזשער יודישע געזעלשאפט פאר לאנד-קענטשאפט (מאניושקי 1) ארגאניזירט אויפ'ן קומענדיגען זונטאג און מאנטאג אנ'אויספלוג קיין ווארשא. יעדער אנטיילנעמער אין דעם אויספלוג צאהלט איין פאר דער רייזע, קעסט, נאכטלעגער און בעזוכען 35 זל.

די נאכט-דיזשורנע אין אפטייקען.

אנטאניעוויטש, פאביאניצער 50; נאנדזינסקי, פעטריקאווער 164; סאלאשעוויטש, פושעיאזד 19; רעמביעלינסקי, אנדזשעיא 26; זגערזשעוויטש, פעטריקאווער 25; קאספערקעוויטש, זגערזשער

היינט הויבען זיך אן פאטענטען-קאנטראלעס אין לאדז

היינט, דעם 2. יאנואר פאנגען זיך אן בעאמטע אין דער גאנצער שטאט אנהויבען דורכצופירען קאנטראלעס אין די געשעפטען, צו עס זיינען אויסגעקויפט נייע פאטענטע, פאר 1930. געגען די אונטערנעהמער, ביי וועלכע עס וועלען פעסטגעשטעלט ווערען, אז זיי האבען נישט קיין פאטענטען, וועלען צוגעשטעלט ווערען פראטאקאלען און זיי וועלען מוזען אויסקויפען פאטענטען צוצאהלענדיג צום פאטענט-פרייז 2 פראצענט פאר'ן חודש יאנואר.

ווי מיר הערען, זאלען די נאטשעלניקעס פון די פינאנץ-אמטען אין לאדז שוין האבען בעקומען אנ'אויפטראג אין משך פון די לויפענדע 14 טאג צו פערקויפען די שטייער צאהלער פאטענטען, נישט אנגעווענדענדיג געגען זיי די פארגעשריבענע 2 פראצענט שטראף א חודש פאר אפשלעפען מיט'ן אויסקויפען דעם פאטענט.

אלזא, די פעראינטערעסירטע טארען איצט נישט מעהר דורכלאזען די געלעגענהייט און אונפערזוימט אויסקויפען פאטענטען. שפעטער וועט א שטראף נישט מיידען.

היינט צאהלט מען אויס די ווינטער-שטיצע פאר ארבייטסלאזע

היינט, דאנערשטאג, דעם 2. יאנואר הויבען זיך אן די אויסצאהלונגען פון דער ווינטער-שטיצע פאר די ארבייטסלאזע, וואס האבען זיך רעגיסטרירט צו דעם צוועק אויף די אונטערשטיצונגען.

די אויסצאהלונג פון דער שטיצע וועט פארקומען פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג אין לאקאל פון פיעטריקאווער 212.

היינט, אין ערשטען טאג פון די אויסצאהלונגען, דארפען זיך מעלדען פון 9 ביז 11 נאך דער שטיצע אלע, וועלכע האבען זיך רעגיסטרירט אין דער ערשטער אפטיילונג פון ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט און זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן מיט די אותיות:

A, B, C, D, E, F, G, H, I, J.

פון 12 ביז 2 נאכמיטאג דארפען קומען נאך דער שטיצע די וואס האבען זיך רעגיסטרירט אין דער צווייטער אפטיילונג פון ארבייטס-פערמיטלונגס-אמט, וואס זייערע פאמיליען-נעמען הויבען זיך אן מיט די אותיות:

A, B, C, D, E, F, G, H, I, J.

פרייטאג וועלען בעקומען שטיצע פון 9 ביז 11 פארמיטאג אלע, וועלכע האבען זיך רעגיסטרירט אין ערשטען ארבייטס-אמט און זייערע נעמען הויבען זיך אן מיט

K, L, Ł, M, N, O.

פון 12 ביז 2 נאכמיטאג דארפען קומען נאך שטיצע די, וואס האבען זיך רעגיסטרירט אין דער צווייטער אפטיילונג פון ארבייטס-אמט און זייערע נעמען הויבען זיך אן מיט

K, L, Ł, M, N, O.

נייער פרוב פון „שלום-פערהאנדלונגען"

צווישען די גע"ער און אלעקסאנדער'ער אין לאדז

וואס האט זיך ווייטער אויסגעלאזט מיט גארנישט

מיר דערוויסען זיך, אז די טעג איז ספעציעל געקומען קיין לאדז דער בעקאנטער שלום-מאכער צווישען דער יודישער ארטאדאקסיע, דער ניי-שטעטער רב. ער האט ווידעראמאל געפרובט איינצושטעלען דעם שלום צווישען די גערער און אלעקסאנדערער חסידים אין דער לאדזשער קהלה. מחמת ביידע צדדים זענען נישט געווען צוגענייגט צו די „שלום פערהאנדלונגען", איז דערוויל פונ'ם שלום גארנישט ארויסגעקומען. דער ניישטעטער רב איז אוועקגעפאהרען פון לאדז מיט'ן צוזאג פון די צדדים, אז אינגיכען וועט ביי זיי ווידער „אקטועל" ווערען די פראגע פון שלום און דאן וועט ערשט זיין אנוועזענהייט אין לאדז זיין געוואונשען...

די צעכען-פראגע

ביי די קירזשנער-מייסטער

היינט, דאנערשטאג אוונד קומט פאר אויף פאלודניאווא 4 א דרינגענדע פערזאמלונג פון די יודישע קירזשנער-מייסטער, געווידמעט דעם צעכען-געזעץ.

יתומים-הייזער שטארק בע'עולה'ט

אין קהלה-בודזשעט פאר 1929

ביי דער אפאזיציע אין דער קהלה האט ארויסגערופען גרויס פערבוטערונג דער פאקט, וואס כמעט אלע סובסידיעס פאר יתומים-הייזער און חדרים זענען אין בעשטעטיגטען בודזשעט פאר 1929 פערקלענערט געווארען, און פערגלייך צו די פערגאנגענע יאהרען מיט 50 — 60 פראצענט. דערין זעהט איין די אפאזיציע א „טובה" מצד פעראינטערעסירטע קרייזען. אלס ראיה דערצו ווייזט מען אן אויפ'ן פאקט, וואס אין בודזשעט זענען געבליבען בעשטעטיגט גאנץ נייע פאזיציעס פאר אינסטיטוציעס, וואס טראגען דעם חותם פון דער „אגודה".

דער נייער נס-חנוכה

אין דער ראדאגאשטשער שוהל

אין סאמע חנוכה, ווען דאס פאלק ישראל פייערט דעם אוראלטען נס פון געפינענעם קריגעל אייל, האט אויך אין יודישען לאדז, אין דער איצטיגער צייט, ביים סוף פון 1929. פאסירט א נס, א דאנק וועלכען עס זענען אפגעראטעוועט געוואָרען מעהרערע יודישע לעבענס.

מעשה שהיה כך היה:

די היינטיגע וואך איז אין דער ראדאגאשטשער שוהל געפייערט געוואָרען א חנוך ספר-תורה, וואס עס האט געלאזט שרייבען דער הילפס-פעראיין „בקור חולים".

דער חנוך איז פאר'ן שטענדיג פערטרויערטען יודישען ראדאגאשטש געווען אנ'אמת'ער יום-טוב; אלט און יונג האבען זיך פערזאמעלט אין דער שוהל און נישט נאר ראדאגאשטשער האבען זיך געריסען אין דער שוהל ארויין, נאר אויך באלוטער. די שיך איז גיך פול געוואָרען. דער געדראנג איז געווען אונגעהויער בפרט, ווען דאס געזאנג האט אנגעהויבען שאלען פון שוהל ארויס. יונגווארג האט אנגעהויבען קריכען אויף די פענסטער; סע האבען געמוזט אנקומען פאליציאנטען, וועלכע האבען געמאכט ארדנונג אויף דער גאס, אויפ'ן שוהל-הויף, נאר אינעווייניג, אין מקום-קדוש איז געווען צוקוועטשט צו ווערען... דאסזעלבע איז אויך געווען אין דער-הויף, אין עזרת-נשים, וואו עס האבען זיך פערזאמעלט א פאר הונדערט ווייבער, וועלכע זענען געקומען א שטאך-געבען ארייננאריפען „עפעס" אין מעלער. איין און דערביי פערגיסען א טרעהר מתוך חדוה...

ווען דער חנוך איז געווען אין פולען ברען, עולם האט געשוויצט, מ'האט געשריבען אותיות, געגעהט יריעות און געקלינגען מיט מנין אין תורה-מעלער — איז אין עזרת-נשים, וואס ליגט אונטער-הויף, מיט א גרויסער עבפנונג איבער'ן יום-טוב'דיג אילומינירטען בעלעמער, ענטשטאנען א האראמידער, ווארום פיל ווייבער האבען מיטאמאל זיך אראפ געבויגען צו דער מענער-שוהל בין — פון געדראנג האט זיך איינגעבראכען די באריערע און 2 ווייבער האבען מיט א קראך זיך אראפגעגליטשט, און אט-אט וואלטען זיי ארויפגעפאלען אויפ'ן בעלעמער, וואו עס איז קאנצענטרירט די גאנצע שמחה און וואו עס האט זיך אויך געפינען דער ראדאגאשטשער מורה-הוראה. אין שוהל איז געוואָרען א געוואלדיגע מהומה. צום גליק האבען זיך אבער געפינען אין דער ווייבער-שוהל אזעלכע פרויען, וועלכע האבען פון דעם געוואלד נישט פערלוירען דאס גלייכגעוויכט. זיי האבען רעכטצייטיג אנגעכאפט ביי די קליידער די אראפפאלענדיגע ווייבער און אזוי ארום זיי פערהיטען פון א קאטאסטראפע.

דער עולם אין שוהל און אויפ'ן גאס, וואו דער נייער „נס-חנוכה" פון דער ראדאגאשטשער שוהל איז באלד בעוואוסט געוואָרען, — האט זיך באלד בערוהיגט און די שמחה איז פארטגעזעצט געוואָרען מיט ברען, מיט געזאנג, מיט ברכות און גאטספארכטיגע רייד.

פון האנדעלס-געריכט

„נאדזארען" און רעגולאציע

אויף זיין לעצטער סעסיע האט דאס לאדזשער האנדעלס-געריכט בעשטימט א „נאדזאר" פאר דער פירמע אהרן בירקע וועלכער פעזיצט א מעכאנישע און א האנד-וועבעריי אין אלעקסאנדער און א פערקויפס-שטעלע אין לאדז אויף פעטרוקאווער 22.

ריכטער-קאמיסאר איז ה' עמיל האריאז, געריכטס-אויפזעהער אדוו. טאדעאוש קלינגער און אינדוסטריעלער פ. י. לאנדוי.

עס איז אויך פערלענגערט געוואָרען דער געריכטס-אויפזיכט פאר דער פירמע ער. ליטמאן, פערקויפס-שטעלע פון פארהאנגען אויף פעטריקאווער 112.

דאנערשטאג איז אפגעזאגט געוואָרען צו בעשטימען א „נאדזאר" פאר דער פירמע פרץ ראזענצווייג, קאנפעקציע-געשעפט אויף נאוואמיעסקא 26.

דאס געריכט האט אויף דערזעלבער זיצונג בעשטימט א רעגולאציע-אפמאך צווישען די קרעדיטארען און די באנקראטירטער פירמע פון פרימע אלעשנוצקא (קאנפעקציע-האנדעל אין ווסאלארניא 6). פרוי אלעשנוצקא האט זיך לוים'ן אפמאך מתחייב געווען אפצוצאהלען איהרע חובות און א הויך פון 30 פראצענט אין 4 האלב-יעהרליכע ראטעס. דער גאנצער חוב בעטרעפט 19,809 זל.

ראדיא-פראגראם

דאנערשטאג, 2 יאנואר

ווארשא. (1411)

11,58 ציטצייכען.
12,05 גראמאפאן-פלאטען-קאנצערט.
13,10 וועטער-בעריכט.
15.— ווירטשאפטס-בעריכט.
16,15 גראמאפאן-פלאטען-קאנצערט.
17,45 סאליסטען-קאנצערט
19.25 גראמאפאן-פלאטען-קאנצערט
20,30 לייכטע מוזיק
21,30 טראנסמיסיע פון ווילנע
22,15 קאמוניקאטען
22,35 טאנץ-מוזיק
23—24 טאנץ-מוזיק פון „אאזיס"

פאזנאן. (335)

20,30 קאנצערט
22,51 פרעסע- און ספארט-בעריכטען

אויסלענדישער ראדיא-פראגראם

בערלין. (418)

14.— פאלקסליעדער
14,55 בערזען-בעריכט
16,30 נייע פידעל-מוזיק

ברעסלוי. (325)

20,20 סימפאנישער קאנצערט

בודאפעשט. (550)

9,15 קווארטעט-קאנצערט
12,05 קאנצערט
17,40 ציגיינער-ארקעסטער-קאנצערט

פאריז. (447)

15.— קאנצערט
21,30 „
23,30—1 טאנץ-מוזיק.

שפראך-קורסען פאר עמיגראנטען וואס פאהרען קיין ארגענטינע

ביי דער לאדזשער אפטיילונג פון „יעאס" ווערען געעפענט קורסען פאר שפאניש, פארטוגעזיש און ענגליש.

זונטאג, דעם 5. יאנואר ה. י. קומט שוין פאר די ערשטע לעקציע פון שפאניש. אלע עמיגראנטען, וואס פאהרען אין די שפאניש-רעדענדיגע לענדער, ווי ארגענטינא, אורוגוויי, מעקסיקע א. ד. ג. מוזען אויסנוצען די דאזיגע געלעגנהייט און בעזוכען די קורסען.

דער קורס פאר פארטוגעזיש, וואס איז בעשטימט פאר די עמיגראנטען וואס פאהרען קיין בראזיליען וועט געעפענט ווערען די טעג. אויך דער ענגלישער קורס וועט זיך בקרוב אנהויבען.

דער ווידוי פון א בונדישן פראוואקאטאר

אנגעשריבען אין סאראטאווער „טשעקא" איידער ער איז דערשאסען געווארען.

דער דאזיגער דאקומענט איז איצט פערעפענטליכט געווארן אין זאמעל-בוך „רויטע בלעטער"

די געשיכטע פונ'ם גרעסטען (און געווים אויך ערשטען) פראוואקאטאר פון „בונד" איז בעקאנט אזוי אלט, ווי דער „בונד" אליין.

עס איז שוין א מעשה פון איבער דרייסיג יאהר, א מעשה, וואס האט מיט א יאהר צוואנציג צוריק אויפגערעגט די גאנצע יודישע (און אויך נישט-יודישע) ארבייטער-בעוועגונג פון רוסלאנד און זיך פערענדיגט ערשט מיט א יאהר צעהן צוריק, ווען דער בונדישער פראוואקאטאר, ישראל מיכל קאפלינסקי, איז דערשאסען געווארען דורך דער מאסקווער „טשעקא", נאך אנדער מען האט בעוויזען צו מאכען א נייע אויספארשונג, און וואס די בונדיסטען זענען געווען ביז גאר פעראינטערעסירט.

ערשט איצט, אין דרייסיג יאהר ארום, איז געווארען אויפגעבלעטערט די גאנצע מעשה ישראל מיכל קאפלינסקי און מיר האבען אפילו בעקומען די מעגליכקייט צו בעקענען זיך מיט'ן ודוי פונ'ם פראוואקאטאר, א ודוי, וואס פערנעמט ביי דריי דרוק-בויגען און לייענט זיך מיט דער גרעסטער שפאנונג, כאטש לייענענדיג איהם פיהלט מען, אז דער „ווידוי" איז נישט אויפריכטיג, איז נישט עהרליך און במילא שוין — נישט איבערצייגענד.

דער דאזיגער ודוי קאפלינסקי'ס צוזאמען מיט א גרעסערען ארטיקעל וועגען איהם (קאפלינסקי'ן) פון א. ווינשטיין („רחמיאל") — געוועזענער טשעקיסט פון „בונד" און איצטיגער אנגעזעהענער „יעווסעק" — איז פובליקירט געווארען אין דעם זאמעלבוך פאר דער געשיכטע פון דער רעוואלוציאנערער בעוועגונג ביי יודען, „רויטע בלעטער", וואס איז ערשט ארויסגעגעבען געווארען

פון ד. טשארני

דורך דעם יודישער סעקטאר פון דער ווייס-רוסישער וויסענשאפטס-אקאדעמיע און מינסק.

דעם דאזיגען „ודוי" האט קאפלינסקי'ס פרוי, מערעל, געבראכט קיין מינסק אינ'ם יאהר 1919, ווען דער מאן איהרער איז שוין געזעסען אלס פראוואקאטאר אין סאראטאווער „טשעקא", וואו ער האט טאקע דעם „ווידוי" אנגעשריבען, גלויבענדיג אז דורך דעם וועט ער זיך ריינוואשען פאר די בונדיסטען און זיי וועלען אפשר פאר איהם זיך איינשטעלען אין „טשעקא"...

דערביי איז אינטערעסאנט צו בעמערקען, אז נאך דער קערענסקי-רעוואלוציע (אין פעברואר 1917), ווען מען האט ערשט גענומען ארעסטירען אלע פראוואקאטארען און צווישען זיי אויך ישראל מיכל'ען, האט קערענסקי'ס רעגירונג נישט געוואוסט, וואס מיט זיי אנצוהויבען, ווייל אין צארישען געזעץ-בוך איז נישט געווען פאראויסגעזעהען קיין שום ארטיקעל, לויט וועלכען מען זאל קאנען בעשטראפען פאר שפיאנאזש און פראוואקאציע. האט מען טאקע אלעמען בעפרייט און צווישען זיי אויך ישראל מיכל קאפלינסקי'ן, וועלכער האט זיך מאלט געלעבט שוין פון יאהרען לאנג אין סאראטאוו אונטער א פאלשען נאמען.

ערשט נאך דער באלשעוויסטישער איבערקעהרעניש האט מען אלע פראוואקאטארען ווידער ארעסטירט און נישט ווארטענדיג שוין אויף נייע געזעצען, פלעגט מען זיי בוסלעכווייז צושיסען אהן לאנגע חקירות ודרישות.

וואס דערצעהלט אונז ישראל מיכל קאפלינסקי און זיין גרויסען, שוין צו-גרויסען ודוי?

ער דערצעהלט ווי אזוי ער מיט זיינע פינף חברים זענען אין יולי 1898 דורכגעפאלען אין באברויסק אונאיינעם מיט דער געהיימער יודישער דרוקעריי, וועלכע ער, קאפלינסקי, האט ארגאניזירט מיט א יאהר פריהער אין ווילנא און פאר דעם יאהר איז איהם געלונגען ארויסצוגעבען צעהן נומערען „ארבייטער-שטימע", וועלכע איז אנערקענט געווארען פאר דעם צענטראלען ארגאן פון „בונד".

דורכפאלענדיג אונאיינעם מיט דער דרוקעריי, וואו קאפלינסקי איז געווען נישט נאר דער ארגאניזאטאר, נאר אויך דער זעצער, איז ער אריינגעפאלען אין די הענד פון דעם בערימטען זשאנדארם, זובאטאוו, וואס האט נישט איין יודישען ארבייטער און אפילו אינטעליגענט פערבלענדעט דורך זיינע נייע מעטאדען פון קאמף געגען רעוואלוציאנערען אונוואוקס אויף דער יודישער גאס.

זובאטאוו'ס מעטאדע איז געווען — ארויסרופען אנגעזעהענע און נישט אנגעזעהענע טוער צו זיך אין קאבינעט און פיהרען מיט זיי אינטימע דיסקוסיעס וועגען דער ארבייטער-בעוועגונג. ער פלעגט זיינע „קליענטען" בעצויבערן מיט כלומר'שטע אויפריכטיגע רייד און גוטער בעהאנדלונג און אזוי ארום כאפען נשמות.

אויך קאפלינסקי'ן האט זובאטאוו מעהרערע מאל גענומען אויף אזא פערהער. קאפלינסקי דערצעהלט, אז ער האט זיך געמאכט פאר א געצעבלעל. ער איז געווען זעהר ארעם, האט ליב געהאט די יודישע ליטעראטור, האט זיך געפינען אייגער א „חיים", וואס האט איהם פארגעלעגט ארבייטען און א דרוקעריי— איז ער אוועק ארבייטען, אבער זובאטאוו, וואס האט גאנץ גוט פערשטאנען, אז קאפלינסקי איז א ווילטיגע פיגור אין דער יודישער ארבייטער-בעוועגונג, האט כיטרע אנגעהויבען וואשען ארום איהם זיין שפינוועבס, מאלענדיג איהם זעהר שעהנע צוקונפטס-בילדער, ווי אזוי ער, קאפלינסקי, וועט קאנען ווייטער פארטזעצען זיין ארבייט לטובת דער יודישער ארבייטער-בעוועגונג, אין דער יודישער ליטעראטור, אויב נאר ער וועט מסכים זיין צו ווערען זובאטאוו'ס אינפארמאטאר, ד. ה. פון צייט צו צייט בעלייכטען די שטימונגען און בעדערפנישען פון די יודישע מאסען, ווי אויך פון די ארבייטער-קרייזלעך.

זובאטאוו האט גע'טענה'ט, אז ער נויטיגט זיך אין עצות פון אזא קלוגען און פערשטענדיגען מענשען, ווי קאפלינסקי, ווייל ער איז נאר אויסען „גוט" צו מאכען די יודישע ארבייטער-בעוועגונג.

קאפלינסקי דערצעהלט, ווי אזוי ער פלעגט גאנצע טעג און נעכט ארומגעהן איבער זיין איינזאמען טורמע-חדר און אלץ געטראכט, ווי נוצט מען אויס זובאטאוו'ס פארשלאג?

עס האט זיך איהם זעהר געוואלט ארגאניזירען א געהיימע דרוקעריי אויף אזא מין אופן, אז זי זאל קיינמאל מעהר נישט דורכפאלען.

אט דער דאזיגער געדאנק און ליידענשאפטליכער פערלאנג פעסט צו פערזיכערען דאס ארויסגעבען יודישע אונלעגאלע ליטעראטור האט קאפלינסקי'ן נאך לאנגע שלאפלאזע נעכט געבראכט צום בעשלוס אפצונארען זובאטאוו'ן. ער וועט איהם צוזאגען הילף, קיין שאדען דעם „בונד" וועט ער נישט ברענגען, ווייל קיין מענשליכע קרבנות פאדערט דאך נישט פון איהם זובאטאוו.

פערקעהרט, ווייזענדיג די שפיאנישע מעטאדען, זייענדיג אפילו פערזענליך בעקאנט מיט די שפיאנען — וועט ער אפווענדען זייער אויפמערקזאמקייט פון די אומלעגאלע דרוקערייען. ער וועט זיי פערפיהרען אויף פאלשע שפורען. זייענדיג אליין בעטרויט אין דער „אכראנע", וועט ער קענען נעמען אין זיינע הענט די פערבינדונגען מיט די דרוקערייען און אויף אזא אופן בעווארענען זיי פון די שפיאנישע נאכשפירענדיגע אויגען.

האט קאפלינסקי געגעבען זיין הסכם אויף מיטארבייטען און ער איז גלייך בעפרייט געווארען.

זובאטאוו האט איהם אפילו פארגעלעגט געלד. ער האט זיך אבער קאטעגאריש אפגעזאגט, שפעטער אבוסעל האט איהם זובאטאוו פארגעלעגט עטליכע הונדערט רובל אלס אוואנס פאר די שלעסער, וואס קאפלינסקי, אלס געניטער שלאסער, האט זיך אונטערגענומען צו מאכען. און דאס געלד האט ער יא אנגענומען, ווייל ער האט זיך דעמאלט שטארק גענויטיגט און געהונגערט.

קורץ — קאפלינסקי איז נאר אויסען געווען די טובה פון „בונד" און פון דער יודישער ארבייטער-בעוועגונג. דאס איז דער הויפט-זין פון זיין ודוי.

אין דער אמת'ן אבער איז ישראל מיכל קאפלינסקי פערוואנדעלט געווארען אין אנ'אמת'ן פראוואקאטאר, וואס האט אין משך פון גאנצע צעהן יאהר געארבייט סיי פאר'ן „בונד" און סיי פאר דעם פאליציי-דעפארטאמענט, ארויסגעבענדיג א מאסע מענשען.

פון אנהויב, מיינט ה' ווינשטיין, האט אפשר קאפלינסקי טאקע געגלויבט, אז איהם וועט געלונגען ארויסצוגעהן פון דער גאנצער געשיכטע טרוקען. ער האט געזוכט ביי צוויי טישען, ער האט די גאנצע צייט באלאנסירט צווישען „בונד" און דער אכראנקע, ער האט מאנעווריר'ט מיט דער גרעסטער פארזיכטיגקייט און ליסטיגקייט. פון איין זייט האט ער געהאלפען דעם „בונד" בויען זיין אומלעגאלע טעכניק, פון דער צווייטער זייט פלעגט ער דער זשאנדארמעריע צווארפען איינציגע און האלטען פאסאן.

ער האט ארויסגעגעבען די אנגעזעהענסטע טוער, אבער אזוי געשיקט, אז מען זאל זיך נישט כאפען, אז עס קאן זיין זיינס א שטיקעל ארבייט, ער פלעגט ארויסגעבען זייערע אמת'ע נעמען, נאר דאן ווען זיי פלעגען לעבען אויף פאלשע. ווען ער פלעגט זיך געפינען אין איין שטאט פלעגט ער ארויסגעבען די טוער פון אנ'אנדער שטאט. ער פלעגט אויך ארויסגעבען מאשינעס און דרוקערייען, וואס ער פלעגט אלס פאכמאן ארגאניזירען אויך פאר דער רוסלענדישער סאציאל-דעמאקראטישער ארבייטער-פארטיי, ווייל זיינע פערבינדונגען מיט דער לעצטער זענען געווען פיל שוואכערע ווי מיט'ן „בונד".

אזוי האט קאפלינסקי געארבייט אויף ביידע פראנטען, ביז די אויסלענדישע פערטרעטער פון „בונד" האבען דורך בורצעוו'ן דערוואוסט זיך, אז אין רוסישען „בונד" זיצט זעהר גא געפעהרליכער פראוואקאטאר, וואס איז א געווען ברודער אפילו מיט'ן צעקא פון „בונד".

די דאזיגע ידיעה האט, ווי א דונער, אין א מיטען העלען טאג, איבערגעשראקען די אנפיהרער פון „בונד" און ווען עס איז קלאר געווארען, אז דער פראוואקאטאר קאן זיין קאפלינסקי, כאטש קיינעם פון די בונדיסטען האט זיך עס נישט געלעגט אויפ'ן שכל, האבען די צוויי אנגעזעהענע טוער פון בונדישען צעקא און ווילנא, די ה"ה י. ווינשטיין (רחמיאל) און א. אבראמאוויטש, בעשלאסען ארויסרופען איהם אויף א פערהער.

דער דאזיגער פערהער איז פארגעקומען סוף אויגוסט 1909 אין ווילנער בערנארדינער גארטען.

— ישראל מיכל, מיר ווייסען אלץ — האט אבראמאוויטש אנגעהויבען דעם פיינליכען געשפרעך.

— וואס ווייסט איהר? — האט קאפלינסקי כלומרשט רוהיג א פרעג געטון.

— איהר זענט א פראוואקאטאר זייט א לאנגער צייט.

— איך א פראוואקאטאר? — איז קאפלינסקי אויפגעשפרונגען און דער גרעסטער אויפרעגונג — וואסערע בעווייזען האט איהר?

אבראמאוויטש גיט איהם איינציגע בעווייזען און סוף כל סוף ווערט פארגעלעגט קאפלינסקי'ן צו פאהרען קיין גענף רעאבילוטירען זיך, אויב טאקע ער איז נישט קיין פראוואקאטאר. אבער אנשטאט צו פאהרען קיין גענף צום פארטיי-געריכט, האט זיך קאפלינסקי, פערשטעהט זיך, אפגעטראגן מיט דער הילף פון דער זשאנדארמעריע קיין סאראטאוו, וואו מען האט איהם איינגעאר-

(ענדע זייט 6)

וואו איז די רעטונג פֿאַר׳ן קריזיס אין דער לאָדזשער אינדוסטריע?

דער אַראָפּגעזונקענער קריזיס ווערט פֿון די אינדוסטריע־אינוועסטיציעס צוליב׳ן מאַנגעל אין אומזאַץ־קאַפּיטאַל. — דער איינגעשרומפּענער אויסלאַנד׳ס־קרעדיט פֿאַר דער לאָדזשער טעקסטיל־אינדוסטריע. — די פֿאַבריקאַציע טראָגט ניט קיין ריוח.—די שאַרפֿע אַפּעטיטען פֿון אויסלענדישע פֿינאַנסיסטען, וועלכע ווילען רייך ווערן אויפ׳ן לאָדזשער חורבן

אַ געשפּרעך מיט אשר קאָהן וועגען איצטיגען קריזיס.

דער פּרעזעס פֿון „ווידזעווער מאַנופֿאַקטור“, ה׳ אשר קאָהן, האָט אין אַ געשפּרעך אויף פֿאָלגענדן אופֿן כאַראַקטעריזירט די קלעגליכע לאַגע פֿון דער לאָדזשער אינדוסטריע:

דאָס געניטע אויג פֿון קריטיקער האָט שוין אין יאָהר 1924 בעמערקט אין אונזער האַנדעלס־בילאַנס אַ בייזען אָנזאָג אויף די קומענדיגע ווירטשאַפֿטליכע אויפֿטרייסלונגען אין פּוילען. שוין דעמאָלט האָט מען געקאָנט איינזעהן די קאַטאַסטראָפֿע, וואָס רוקט זיך אָן אַלס רעזולטאַט פֿון דוחק אין איינענע אומזאַץ־מיטלען.

עקאָנאָמיסטען און קריטיקער פֿון האַנדעלס־בילאַנסען זענען איינייג אין דער מיינונג, אַז אונטערנעמונגען, וועלכע בעזיצען ניט קיין איינענע אומזאַץ־קאַפּיטאַלען, הגם זיי פֿערמאָגן רייכע אינוועסטיציעס, זענען געגליכען צו

פּאַמעליך־זינקענדיגע שיפֿען

אַ שטאַרקערער שטורם איז מקצר זייער קיום. דערצו זענען פֿאַרהאַן איינינגע ווינקאַמע מיטלען אויסצומיידען אַן אונטערגאַנג. די מיטלען זענען: פֿערקויפֿען מייסלען פֿון די אייגנרילעטונגען, שאַפֿן אַ קאָנווערסיע פֿון די קורצע קרעדיטען אויף לאַנג־טערמיניגע און, ענדליך, שאַפֿען אַ באַזיס פֿון גוטע הכנסות אויף אַ לענגערע צייט. צו דעם קאָנען זיך אָבער ניט שטעלען אַלע אינדוסטריע־אונטערנעמונגען. וואָרום פֿעריקויפֿען אָביעקטען, וואָס זענען פֿערבונדען מיט דער אונמיטעלבאַרער עקזיסטענץ פֿון די אונטערנעמונגען, איז אונמעגליך; אויך די אינפֿלאַציע און די וואַלאָריזאַציע האָבען אַוועקגעהרג׳עט דעם לאַנג־טערמיניגען קרעדיט פֿון אינוועניג, און די אויסלענדישע קרעדיטען שווימען אונז ניט צו. צו אַ צייט פֿון גוטע רווחים האָבען מיר זיך לעת עתה ניט דערוואַרט. פֿערקעהרט,

פֿון יאָהר צו יאָהר ווערט דראַהענדער די לאַגע

ס׳איז אַן אַנ׳אינטערעסאַנטער שטריך פֿון פּוילען׳ס ווירטשאַפֿטס־פּאָליטיק: אָנשטאָט צו קעמפֿען מיט די איינענטליכע שלעכטע סבות, פֿערטושט מען זייערע סימפּטאָמען. זעהר טרעפֿליך האָט דאָס בעצייכענט דער האַנדעלס־מיניסטער קוויאַטקאָווסקי אויף זיין פֿאַרלעזונג אין לעמבערג. „אַנשטאָט צו פֿערלעשען דאָס פֿייער, מאַלען מיר אויס פּלאַמען אויף שוואַרץ“. ס׳איז נאָר אַ שאָד, וואָס דער מיניסטער, שפּענדיג בייספּילען פֿון דעם אינפֿלאַציע־פּעריאָד, האָט ניט צוגעטראָט אַזאַ „מאַלערייע פֿון פּלאַמען אויף שוואַרצען“ פֿון די לעצטע צייטען, ווי למשל, דעם אויסטאַוו וועגען

געריכטס־„נאַדזאָרען“

איך מיין ניט דערמיט צו זאָגען, אַז דער דאָזיגער אויסטאַוו וועגען „נאַדזאָרען“ איז אַ חסד, וואָס ווערט צעפּוילט אָנגעווענדעט. פֿאָרגעשטעלט אָבער פֿערטונקעלט דער דאָזיגער אויסטאַוו די פּאַקטישע זאַכלאַגע און שאַפֿט בלויז אַ בילד פֿון דער ווירטשאַפֿטליכער קאַטאַסטראָפֿע.

אַ „נאַדזאָר“, אָדער אַ מעגליכקייט צו בעקומען אַ „נאַדזאָר“, אָדער די ניסטיגע אויסזיכטען אַ דאַנק דעם בעשטימטען אַנ׳אויפֿאַדלאָשטש דורכ׳ן געריכט, זענען גורם דערצו, אַז פֿיל־פֿיל פֿירמעס, וואָס זענען אויסערליך אינגאַנצען חרוב, עקזיסטירען ווייטער, הגם אין ווירטשאַפֿטליכען זין האָבען זיי שוין פֿערענדיגט זייער חיות.

איצט לאָמיר זיך טיפֿער אָפּשטעלען אויף דעם

פּראָבלעם פֿון ריוח

אין דער אינדוסטריע־פּראָדוקציע איז מיר וועלען זיך איבערצייגען, אַז דאָס איז אַ פֿראַגע, וואָס אינטערעסירט ניט בלויז יחידים, נאָר האָט אויך אַ גרויסע בעדייטונג פֿאַרן גאַנצען לאַנד. איך וויל דאָ ניט איבער׳חזר׳ן די אַלגעמיין־אָנגענומענע מיינונג, אַז אויב די אינדוסטריע פֿערדינט גוט, איז אויך דעם אַרבייטער בעסער, און דער מלוכה־קאַסע פֿליסען איין גרעסערע סומען געלד פֿון שטייערן א. אַז. וו. לאָמיר נעמען די צווייטע זייט פֿון דער מטבע, דהיינו: וואָסערע ווייטערדיגע ווירטשאַפֿטליכע פֿאָלגען עס ברענגט דאָס כסדר׳דיגע פֿאַלען פֿונ׳ם ריוח אין דער אינדוסטריע. אויב אַנ׳איינצעלנע אונטערנעמונג בעצאָהלט זיך ניט, געהט זי אונטער, אָדער זי געהט איבער אין אַ צווייטער האַנד. דאָס איז געוויס אַ קלאַפּ פֿאַר די פֿעראַנטוואָרטליכע יחידים, אָבער קיין ערנסטע פֿאָלגען פֿאַר דער אַלגעמיינער ווירטשאַפֿט האָט דאָס ניט. נאָר אַנדערש איז די זאַך, ווען

די אינדוסטריע אין אַלגעמיין בראַנגט ניט קיין רווחים

דאָס איז גורם צו אַ שרעקליך פֿאַלען פֿונ׳ם ווערט פֿון די קאַפּיטאַלען, וואָס זענען אינוועסטירט אין די אונטערנעמונגען. אויב דאָס פֿאַלען פֿון די אינדוסטריע־רווחים איז אַ פֿאַראיבערגעהענדע ערשיינונג און עס איז דאָ אַנ׳אַלגעמיינע האָפֿנונג, אַז די צייטען וועלען זיך פֿערבעסערן, אַז די אינדוסטריע איז ניט איבערגעהוב׳ט, אויב עס איז דאָ אַ מעגליכקייט אַרויסצופֿיהרען די מאַשינען און אַזעלכע לענדער, וואו זיי קאָנען אַריינברענגען גרעסערע רווחים פֿון דער פּראָדוקציע, — איז נאָך ניט אַזאַ געוואַלד מיט דער ווערט פֿון די אינוועסטיציעס. אויב עס שפּילט זיך אויס אַנדערש, ווי מיר זעהן עס איין, למשל, איצט, ביי אונז, איז צו ערוואַרטען אַז די פֿאָלגען וועלען זיין ניט נאָר קלעגליך נאָר אפֿילו טראַגיש! עס איז נאָך אַ מורא, אַז צוליב דער אַלגעמיינער פֿעראָרימונג וועט אין פּוילען אפֿילו ניט זיין

ווער ער זאָל די פּוסטע פֿאַבריקען מיט די מאַשינען וועלן אָפּקויפֿן אַפֿילו פֿאַר גראָשענס

אינגאַנצען אַנדערש וועט זיך פֿאָרשטעלען די לאַגע, ווען אונזערע פֿאַבריקען וועלען איבערגעהן אין פֿרעמדע הענט פֿאַר גראָשענס. שוין ניט קיין גייער׳ס און שייבלער׳ס וועלען דאַן ביים ווירטשאַפֿטליכען חורבן קומען קיין פּוילען אויפֿבויען די אינדוסטריע, נאָר אויסלענדישע קאַפּיטאַליסטען, גרויסע קאָנצערנ׳ס וועלען דאָ ענטוויקלען איבערנעמען די שליטה. דער דאָזיגער קאַפּיטאַל איז אַ מאַכט, וואָס קאָן זיך ערלויבען גרינגצושעצען סיי די אינטערעסען פֿון די אַרבייטער, סיי די אינטערעסען פֿון לאַנד.

וואו איז די רעטונג?

מען טאָר ניט פֿיהרען קיין שטרויס־פּאָליטיק און לעבען, ווי ביז אַהער, פֿון קריזיס צו קריזיס. מען מוז זיך קלאָר מאַכען, מיר האָבען בעשאַפֿען ביי אונז אַזעלכע קרעפֿטען, וועלכע שטויסען איינצוגוואַנג אונז אַריין אין אָפּגרונד... אַ מסוכן־קראַנקער מענש ווייזט זיך אויס, אַז דאָס איבערהאַלטען דעם קריזיס איז אַליין מיטאַנאַנד און ער וויל ניט וויסען, וואָס עס געהט נאָך הינטער די קריזיסען...

איצט, צו ניי־יאָהר מוזען מיר זיך אָפּלערנען דערפֿון.

וואָס די פֿריהערדיגע יאָהרען האָבען אונז געלערענט

די רעטונג איז אַ שווערע און שוין אַ במעט פֿערשפּעטיגטע, אָבער נאָך אַ מעגליכע. דאָס נייע יאָהר דאַרף פֿאַר אונז ווערען אַ יאָהר פֿון נייע פּרובען און אָנשטרענגונגען, כדי ניט אונטערצוגעהן. עס דאַרף ראַציאָנאַליזירט ווערען די פּראָדוקציע. סינדיקאַטען, קאַרטעלען, טרוסטען זענען אַנ׳אומליב מיטעל צו רעטונג. נאָר בשעת־הדחק דאַרפֿען געשאַפֿען ווערען, צו הצלחה וועגען, קליינע טרוסטען, „אינטערעסען־געמיינשאַפֿטען“.

טעאַטער און מוזיק

חיים שניאור און בעלא בעלערינא אין לאָדז

צוויי חשוב׳ע געסט האָבען מיר איצט אין לאָדז: די בערימטע יודישע שוישפּילערין בעלא בעלערינא און חיים שניאור זענען נעכטען אַהער געקומען און זיי וועלען דאָ פֿון מאָרגען, פֿרייטאָג, אויפֿטרעטען אין יודישען טעאַטער אין „פֿילהאַרמאָניע“.

דאָס אויסגעצייכענטע אַרטיסטען־פּאָר איז דעם לאָדזשער טעאַטער־עולם גוט בעקאַנט פֿון אַ צעהן יאָהר צוריק, ווען זיי האָבען ביי אונז געשפּילט אין דער צו יענער צייט זעהר בערימטער און באמת קונסטלערישער „ווילנער טרופּע“, די הגדרעם־פּראָצענטונגער, די יונגע, די עכטע „ווילנער טרופּע“. וועלכע האָט אין „גרויסען טעאַטער“ און „סקאַלאַ“ געפֿייערט טריאומפֿען און ממש „איינגענומען“ לאָדז. צוזאַמען מיט דער וועלבעגער „ווילנער טרופּע“ זענען אויך בעלא בעלערינא און חיים שניאור וועק אויפ׳ן בערימטען טאָרנע קיין אַמעריקא און אויך אין דער „נייע וועלט“ גאָר גיך זיך ערוואָרבען אַ קלאַנגפֿולען נאָמען.

איצט קומען די בעליבטע אַרטיסטען פֿון וואַרשאַ, וואו זיי זענען מיט גרויס ערפֿאָלג אויפֿגעטראָטען אין דאָרטיגען יודישען טעאַטער.

מיר בעגריסען די אָנגעלעגטע געסט און ווינשען זעהר פֿיל ערפֿאָלג צו זייערע אויפֿטריטען אין לאָדז.

בערטאַ זאַסלאַווסקאַ
אָפּגעפֿאָהרען פֿון לאָדז

די בעליבטע שוישפּילערין בערטאַ זאַסלאַווסקאַ מיט איהרע פּאַרטנערען הערשקאָוויטש און געטליבערמאַן האָבען שוין פֿערענדיגט זייערע גאַסטראָלען אין לאָדז און פֿאָהרען אַרויס אויף אַ טורנע איבער זאַגלעמביע.

דורך דער פֿערמיטלונג פֿון „לאָדזשער טאָגעבלאַט“ דריקען אויס די גאַסטראָלערען אַ האַרציגען „זייט געזונד“ דעם יודישען טעאַטער עולם, וועלכער האָט זיי אַרויסגעוויזען די וואַרימסטע סימפּאַטיע אין דער צייט פֿון זייערע אויפֿטריטען אין לאָדזשער יודישען טעאַטער אין „פֿילהאַרמאָניע“.

„אַררט“

די פֿאָרשטעלונגען אין „אַררט“ נעמען יעדען טאָג אַראָפּ מיט גרויס ערפֿאָלג. דער איצטיגער פּראָגראַם „קוים מיט צרות“ האָט זעהר געלונגען נומערן, וועלכע נעמען שטאַרק איין ביים פּובליקום. כדי אַקעגענצוקומען די ברייטע מאַסען פֿון דער אַרבייטענדער אינטעליגענץ און אַרבייטער, זיי זאָלען אויך האָבען די מעגליכקייט צו זעהן דעם פּראָגראַם, האָט די דירעקציע בעשלאָסען אַרויסצוגעבען אויף דער הינטערער פֿאָרשטעלונג הנחה־בילעטען פֿאַר מיטגלידער פֿון די פּראָפֿ. פֿעראיינען און פֿאַר דער אַרבייטענדער אינטעליגענץ

לאָדזשער קאַמעראַל־טעאַטער
„אַררט“
אַלעע 1־טער מאַי 2
פֿריהער ענגלישער זאַל

קינסטלערישער לייטער: משה בראָדערזאָן
דירעקציע: יוסף סטרוגאַטש.
קאָמפּאָזיטאָר: דוד בייגעלמאַן.

היינט דאָנערשטאָג 9 אָוונט ווערט געשפּילט
קוים מיט צרות
16 פֿריילעכע נומערן 16
פֿאַר מיטגלידער פֿון פֿעראיינען און אַרבייטענדיגע אינטעליגענץ.
בילעטען פֿון 1—3 זל. צו בעקומען אין דער קאַסע פֿון טעאַטער.

מאָרגן פֿרייטאָג נאָך 1 פֿאָרשטעלונג אָנהויב 9 אָוונט.

בילעטען צו בעקומען יעדען טאָג אין קאַסע פֿון טעאַטער פֿון 11—1 און פֿון 5 אין אָוונט.

וועלכע גייסטיגע אַרבייטער זענען בעפֿרייט פֿון פֿליכט צו געהערען אין קראַנקען־קאַסע

וויכטיגער אורטייל אין העכסטען געריכט

דער גייסטיגער אַרבייטער, וועלכער בעקומט אַ מעהר־ווייניג פֿעראַנטוואָרטליכען פּאָסטען בענוצט זיך ניט על פּי רוב מיט דער קראַנקען־קאַסע ווייל ער מוז דאָרט פּטרן אַ סך צייט. די קראַנקען־קאַסעס אין פּוילען זענען ברוך־השם אַזוי איינגעאָרדענט, אַז צוערשט מוז מען וואַרטען מינדעסטענס אַ שעה צוויי אויף אַ „נומערל“, דערנאָך מאַכט זיך ערשט אַ וואַרטעכץ אויף דער וויזיט ביים דאָקטאָר; דערצו מאַכט זיך, אַז אין די מעהרסטע פֿאַלען שיקט מען למשל אַ קראַנקען אויף געלענקען צו אַ דאָקטאָר פֿון אינערליכע קראַנקהייטען...

די דאָזיגע און אויך אַנדערע אומשטענדען ווירקען דערצו, אַז אָנגעשטעלטע אויף העכערע פּאָסטענס בענוצען זיך ניט מיט דער קראַנקען־קאַסע.

צו דער קראַנקען־קאַסע געהערען ניט פּראָקורענטען, ביוראָ־לייטערס א. אַ. דער אויסטאַוו וועגען דער קראַנקען־קאַסעס זעהט פֿאָר, אַז די דאָזיגע קאַטעגאָריעס גייסטיגע אַרבייטער, אויב זיי פֿערדינען 7500 זל. יעהרליך, האָבען רעכט ניט צוגעהערען צו דער קראַנקען־קאַסע. די קראַנקען־קאַסע האָט אָבער ניט געהאַט קיין גרויס חשק אויסצושטרייכען די דאָזיגע פּערזאָנען פֿון די רשימות. עס איז געקומען דערצו, אַז איינע פֿון די גרעסטע פֿירמעס אין לאָדז האָט זיך געווענדעט מיט אַנ׳אָנקלאַגע צום העכסטען געריכט אין וואַרשאַ. דאָס העכסטע געריכט האָט אַרויסגעטראָגען אַנ׳אורטייל, לויט וועלכען פּראָקורענטען, פֿעראַנטוואָרטליכע לייטער׳ס פֿון פֿירמעס, פּערזאָנען, וואָס זענען דורך געשעפֿטס־בעזיצער בעפֿולמעכטיגט אָנצופֿיהרען מיט אונטערנעמונגען אָדער פֿיליעס, — ליגען ניט אונטער די פֿליכט צוגעהערען צו דער קראַנקען־קאַסע, אויב זייער יעהרליכער שכירות איז ניט קלענער פֿון 7500 זל.

בוימוואָל־בערזע פֿאָדערט מזומן ביים שליסען טראַנזאַקציעס.

אין די לאָדזשער אינדוסטריע־קרייזען האָט אַרויסגערופֿען אַ בעאונרוהיגונג די ידיעה, וואָס אויף דער ליווערפּאָלער בוימוואָל־בערזע איז אַריינגעטרעטען אַ טענדענץ צו פֿערקויפֿען בוימוואָל נאָר פֿאַר מזומן. דער בעשלוס פֿון דער בוימוואָל־בערזע אין ליווערפּאָל ווערט בעגרינדעט דערמיט, וואָס די שווערע לאַגע פֿון די בוימוואָל־שפּינערייען אין לאַנשיר (ענגלאַנד) צווינגט דערצו. ביז איצט זענען די קניות פֿון בוימוואָל אין ליווערפּאָל געדעקט געוואָרען 10 טעג נאָך דעם אָפּשליסען די טראַנזאַקציע אויפ׳ן אָרט.

די געהיימנישען פֿון דער רויטער ווילע

שפּאַנענדער ראָמאַן פֿון לאָדזשער לעבען.

קורצער אינהאַלט פֿון די ביז־איצטיגע קאַפּיטלען

אַ גרויסער לאָדזשער טעקסטיל־אינדוסטריעלער, אָרדענט איין אַ באַל, אויף וועלכען עס קומען פֿיל אָנגעזעהענע מענשען, דערונטער יעזשי האַרטמאַן און פּראָוי דאָקטאָר סאַפּיר. יעזשי האַרטמאַן, וועלכער האָט אַ שם אַ איינעם פֿון די גרעסטע „לעבע־מענשען“, פֿערנאַרט די פּראָוי סאַפּיר, — אונטער׳ן אויסרייד, אַז ער פֿיהרט זי אָב אין זיין אויטאָ בלומרשט צו איהר אַ היים, — צו זיך אין דער „רויטער ווילע“ אין רודאַ־פּאַביאַניץ און דאָרט פֿיהרט ער אויס איבער איהר אַ געוואַלד־טאַט. פּראָוי סאַפּיר ווערט זיך מיט אַלע כחות, אָבער שפּעטער קומט פֿאָר ביי איהר אַ שטאַרקע איבערקעהרעניש. די נאַכט פֿון דער אויפֿגעצוואונגענע ליבע האָט צעריצט איהרע פֿערבאָרגענע אינסטינקטען און ליידענשאַפֿטען און זי געהט אַ היים צו זיך, פֿיהלענדיג, אַז זי איז צוגעבונדען צו האַרטמאַנ׳ען מיט לייב און נשמה.

קיין לאָדז קומט פּלוצלינג פֿון אַמעריקא דאָס פּאָר־פֿאָלק גוסטאַוו און פּאַני האַרטמאַן. גוסטאַוו געהט צום רעיענט קאָמאַראָווסקי אין ירושה־ענינים, דאָ ווערט ער געוואהר, אַז אין לאָדז איז שוין פֿערהאַן איינער יעזשי האַרטמאַן, וועלכער גילט אַלס איינציגער זוהן פֿון זיין, גוסטאַוו׳ס פֿאָטער אַ בעקאַנטער גרויס־אינדוסטריעלער, וועלכער איז מיט יאָהרען צוריק געשטאָרבען. קאָמאַראָווסקי גלויבט ניט גוסטאַוו׳ן, אַז ער איז דאָס דער אמת׳ער האַרטמאַן, גוסטאַוו דערמאָנט זיך אין זיינע פֿערגאַנגענע יאָהרען, ער האָט כמעט די גאַנצע וועלט אויסגעוואַנדערט, ביז איינמאָל, געהענדיג אין איינעם פֿון די סיבירער וועלדער מיט אַ יעגער־ביקס אויף די פּלייצעס, האָט ער געהאַט אַ שרעקליך איבערלעבעניש. עס איז איהם בעפֿאַלען אַנ׳אַנטלאָפֿענער קאַטאָרזשניק, איהם שווער פֿערוואונדעט, צעהאַקט דאָס פּנים, מען זאָל איהם ניט דערקענען, צוגענומען זיינע קליידער און דאָקומענטען און אַנטלאָפֿען.

אַזוי ווי גוסטאַוו איז געווען מערקווירדיג ענליך צום קאַטאָרזשניק האָט ער געמוזט אָבזיצען פֿאַר איהם פֿיר יאָהר. און קומענדיג קיין לאָדז, זוכט גוסטאַוו אויס דאָס וואוין־אָרט פֿון יעזשי האַרטמאַנ׳ען. עס קומט צווישען זיי צו אַ געשפּרעך. יעזשי טענה׳ט, אַז ער איז דער זוהן פֿון פֿערשטאָרבענעם אינדוסטריעלער. נאָך אַ קורצען געשפּרעך דערקענט גוסטאַוו אין יעזשי האַרטמאַנ׳ען, מיט וועלכען ער איז אַרויסגעפֿאָהרען אין דער „רויטער ווילע“ — דעם, וועלכער איז איהם אַמאָל בעפֿאַלען אין סיביר און צוגענומען זיין נאָמען. ביידע בלוט־שונאים שטעהען איצט איינער קעגען איינעם מיט אָנגעלאָדענע רעוואָלווערען. יעזשי׳ס דינער טאַוו׳ן כדי צו ראַטעווען זיין הער. גוסטאַוו פֿערטיידיגט זיך פֿערביסען און פֿערוואונדעט מיט זיין רעוואָלווער אי מאַקס׳ן, אי יעזשי׳ן, פֿאַלענדיג אַליין אַ בעגאָסענער מיט בלוט. גוסטאַוו קומט אָבער גיך צו זיך און יעזשי וויל איהם לאָזען לעבען מיט׳ן תנאי, ער זאָל אויף אייביג פֿערלאָזען לאָדז.

יעזשי פֿערלאָזט די „רויטע ווילע“, וואו גוסטאַוו בלייבט פֿערשפּאַרט, און פֿאָהרט אַריין קיין לאָדז. ער קומט אין „גראַנד־האָטעל“ צו גוסטאַוו׳ס יונגע שעהנע פּראָוי מיט אַ טייוולאָנישען פּלאַן: ער דערצעהלט איהר, אַז איהר מאַן, איז אַ געמיינער אויסוואורף און אַ מערדער, וועלכער האָט זיך נאָר אָנגענומען אַלס זוהן פֿון גרויס־אינדוסטריעלע האַרטמאַן. פּאַני הויבט שוין אָן גלויבען, נאָר דאָ פֿאַלט אַראָפּ יעזשי׳ס באַנדאַזש און פֿון זיין דורכגעשאָסענער האַנד הויבט אָן טריפֿען בלוט. ערשט דאַן כאַפּט זי זיך, אַז דאָ איז עפּעס ניט גלאַטיג.

דערזעהענדיג פֿליסען בלוט, פֿאַלט פּאַני אין חלשות. יעזשי נוצט אויס דעם מאָמענט און ער פֿערגוואַלדיגט זי, בעת זי איז בעוואוסטלאָז. אין דער היים קומט צו איהם דער דיסקאָנטער טעמפּעלהאָף מיט זיינס אַ וועקסעל.

(12־טע פֿאָרטזעצונג)

— ענטשולדיגט מיר, מיין הער. ענטשולדיגט, וואָס איך האָב אייך געשטערט... אפֿשר בין איך געקומען אין אַ ניט־ענטשפּרעכענדער שעה? — האָט טעמפּעלהאָף ווייטער געצויגען זיינע ווערטער.

— גוט, — האָט געענטפֿערט יעזשי, — יעצט עס איך פֿריהשטיק, און עסען קאָן איך אין אייער אַנוועזענהייט.

— נו. בין איך טאַקע געקומען...

— צו וואָס זענט איהר געקומען? — האָט האַרטמאַן לאַכענדיג געזאָגט — אַהאַ, איך ווייס — עפּיס אַ קליינער וועקסעל, ניט וואָהר? וויפֿיל איז דאָס געווען? איהר ווייסט דאָך מסתמא, אַז איך האָב פֿיינט די אַלע זאַכען און איך טראַכט קיינמאָל ניט וועגען מיינע בעלי־חובות.

— צוועלף טויזענד קומט מיר.

— ווידער דאָס זעלבע! דאָס מאַכט דאָך זעהר אַ כאַמישען איינדרוק.

— ענטשולדיגט, מיין הער — האָט טעמפּעלהאָף געשמייכעלט — עס קומט מיר פֿאָרט.

טעמפּעלהאָף האָט עטליכע סעקונדען אָפּגעוואַרט און קליינט. אויפֿגעעפֿנט זיין גרויסע, לעדערנע טעקע, אַרויסגעוואָרפֿען אַלע פּאַפּירען, וואָס זענען דאָרט געלעגען, אַזוי ווי ער וואָלט געזוכט עפּיס. ענדליך האָט ער אַרויסגעצויגען דעם וועקסעל אויף צוועלף טויזענד, אויסגעשטעלט דורך יעזשי האַרטמאַן.

— גענוי צוועלף טויזענד, — האָט ער געזאָגט — צאָהלבאַר דעם 20. דעצעמבער.

— און ווען פֿאַלט אויס דער צוואַנציגסטער? — האָט יעזשי געפֿרעגט.

— כאַ, כאַ! — האָט זיך טעמפּעלהאָף צולאַכט אין׳ן קול — שוין אַכט טעג פֿאָריבער.

— גאַנצע אַכט טעג?

— יאָ. צי האָט איהר פֿערגעסען וועגען מיין וויזיט ביי אייך אין צעהנטען דעצעמבער?

— כ׳בעט אייך, זאָגט מיר, וואָס איהר ווילט?

טעמפּעלהאָף איז בלאַס געוואָרען און מיט אַ שאַרפֿען שטימענג׳ טאָן האָט ער געזאָגט:

— איך וויל האָבען מיינע צוועלף טויזענד, און איך פֿערזיכער אייך, אַז אויב איהר גיט זיי מיר ניט היינט, וועל איך וויסען, וואָס איך האָב צו טון — איך מוז אין אַ שעה אַרום צאָהלען אַ חוב פֿון 150 טויזענד זל. און האָבען האָב איך נאָר 138 טויזענד: איך האָב זיכער גערעכענט אויף אייערע צוועלף טויזענד. וואָס איהר זענט מיר שולדיג. איך זאָג אייך נאָכאַמאָל, אַז איך מוז זיי פֿאַר יעדען פּרייז היינט האָבען...

כדי צו ווייזען, אַז זיינע ווערטער זענען אמת, האָט ער אַרויסגענומען פֿון טעקע אַ קופּע באַנקנאָטען, און זיי באַלד צוריק אַריינגעלייגט.

יעזשי האָט אַ קוק געטאָן אויף די קאָנקרעטע באַנקנאָטען און זיינע אויגען האָבען זיך צעגלאַנצט.

— הער טעמפּעלהאָף, איהר אַלטער נאַר, וואָס איהר זענט, איהר פֿערגעסט אינגאַנצען צו וועמען איהר רעדט. איהר מיינט ווידער, אַז איך שרעק זיך שטאַרק פֿאַר אייערע דראָהונגען? איהר מיינט, אַז מען קאָן מיך טראַקטירען אַזוי ווי אַנ׳אַלטע קאַקעטע, וואָס האָט מורא זיך ענטקעגענצושטעללען אַזאַ אַלטען שיטה, ווי איהר זענט?

— דאָס געלד קומט מיר, איהר האָט אונטערגעשריבען אַ וועקסעל.

— איך וועל אייך דאָס געלד ניט בעצאָהלען!

— זעהר גוט.

טעמפּעלהאָף האָט זיך אויפֿגעהויבען פֿון פֿאָטעל, גענומען דעם קאַפּעלוש און געוואָלט אַרויסגעהן.

— הער טעמפּעלהאָף, פֿערבלייבט מיט מיר נאָך אַ ווייללע — האָט יעזשי געזאָגט — ביטע, זעצט זיך. איך וויל נאָך שמועסען מיט אייך.

דער אַלטער פּראָצענטניק האָט זיך ניט געקאָנט איינהאַלטען פֿון צופֿרידענהייט.

— אָ. פֿרעהט זיך ניט אַזוי שטאַרק — האָט האַרטמאַן זיך געווענדעט צו איהם, זעהענדיג זיין צופֿרידענהייט — דאָס, וואָס איך וועל אייך דאָ באַלד זאָגען, וועט אייך ניט אַזוי שטאַרק געפֿעלען. איהר זעהט, שוין פֿינף יאָהר, ווי מיר פֿיהרען צוזאַמען ניט קיין שלעכטע געשעפֿטען. איך, זעהט איהר, בין דערביי שטאַרק רואינירט געוואָרען, און איהר האָט דערביי געוואונען. אין משך פֿון פֿינף יאָהר האָב איך ביי אייך געבאָרגט קנאַפּע פֿינף הונדערט טויזענד זלאָטעס, און אייך אָפּגעגעבען דערפֿאַר איבער דריי מיליאָן...

— דאָס זענען געשעפֿטען — האָט טעמפּעלהאָף איבערגעריסען — אומזיסט טרויט מען גאָרניט.

— איך ווייס פֿאָראויס, וואָס איהר ווילט מיר זאָגען — האָט יעזשי ווייטער געזאָגט — לאָזט מיך צו רוה. איך בין אייך שולדיג נאָך 12 טויזענד. וועלכע זענען אין דער ווירקליכקייט גאָר אַכט טויזענד. איך מיין, אַז מיר זענען נאָך ניט ערלעדיגט. איהר זענט יעצט ביי מיר, איהר וועט מיר צוריקגעבען דעם וועקסעל אויף 12 טויזענד, וואָס איהר האָט דאָרטען בעהאַלטען אין דער טעקע, און איך וועל איהם צורייסען... חוץ דעם וויל איך נאָך פֿון אייך די הונדערט און אַכט און דרייסיג טויזענד זלאָטעס, וועלכע איהר האָט מיר געוויזען!

— איהר שפּאַסט — האָט טעמפּעלהאָף אויסגעשריגען.

(דאָס ווייטערע קומט)

דער ווידוי פון א בונדישען פּראָוואָקאַטאָר

(ענדע פון זייט 4)

רענט אויף א פּרעמדען גוי׳אישען פּאַס־פּאָרט און ער האָט דאָרט אפּגעלעבט א גאַנצען יאָהר צערנדלינג ביז נאָך דער אָקטאָבער־רעוואָלוציע.

„נאָך דער איבערקעהרעניש — דער־צעהלט קאפּלינסקי אין זיין ווידוי — האָב איך זיך אַליין אַרונטערגעוואָרפען א היימישען אַרעסט. איך האָב בעשלאָסען נישט אַרויסגעהן פון שטוב, ביז עס וועט זיך נישט ליקווידירען מיין ענין...“

און זיין „ענין“ איז טאַקע ליקווידירט געוואָרען דורך אַזא מין אופן, אויף וועלכען די בונדיסטען אַליין האָבען זיך נישט גערעכנט...

די בונדיסטען, דערוויסענדיג זיך, אז שראל מיכל קאפּלינסקי זיצט אַרעסטירט אין סאַראַטאָוו, האָבען בעשלאָסען, ווי עס גיט איבער דער ה׳ ווייגשטיין, אַרויסצופאָדערן קאפּלינסקי׳ן פון סאַראַטאָוו קיין מינסק, וואו דער רעוואָלוציאָנערער טריבונאל זאָל, אינאיינעם מיט די בונדיסטען, איהם עפּענטליך משפּט׳ן.

דער ראָזינער עפּענטליכער משפּט וואָלט אויפגעדעקט א סך נייע איינצעלהייטען פון דער „זובאַטאָווושטשינע“, ווי אויך פון קאפּלינסקי׳ס אייגענער טעטיגקייט, אָבער קאפּלינסקי׳ן איז נישט בעשערט געווען צו דערלעבען זיך אין מינסק, ווייל שוין אין מאָסקווא איז ער דערשאָסען געוואָרען אָהן דעם וויסען אפילו פון׳ם הויפּט־פערוואַלטער פון דער טשעקא — פון דזשערזשינסקי׳ן.

די מעשה איז פאָרגעקומען, לויט דער דערצעהלונג פון׳ם ה׳ ווייגשטיין, אָט ווי:

„אנ׳ערך אין דער ערשטער העלפט נאָוועמבער פון׳ם יאָהר 1919 בין איך (ווייגשטיין) געווען צוליב ווילכטיגע ענינים אין מאָסקווא. מיר האָבען שוין פון פריהער געוואוסט, אז קאפּלינסקי׳ן האָט מען פון סאַראַטאָוו אַריבערגעפיהרט קיין מאָסקווא. ווי אַזוי דאָס איז פאָרגעקומען, צי דאָס האָט זיך געפינען אין פערבינדונג מיט אונזער פאָרשלאָג וועגען געריכט (אין מינסק), האָבען מיר נישט געוואוסט. אנ׳אַלטער חבר, איזאַקסאָן (אַמאָל האָט ער געהייסען „טל ומטר“) קלינגט מיר: „איהר ווייסט, קאפּלינסקי׳ן האָט מען געשאָסען. איך ווייס גאָרנישט און בעשלים גלייך וועגען דעם זיך דערוויסען.

„איך בין געווען ביי דעם חבר קאַמענעוו. איך דערצעהל איהם צווישען אנדערן וועגען דעם ענין קאפּלינסקי און בעט איהם פאָדערן א ספּראַווקע, צי עס איז ריכטיג, און מיין אָנוועזענהייט פרעגט ער אָן אין טשעקא. מען ענטפערט: „ניין, נישט ריכטיג!“

„איך מאַך איהם בעקאַנט מיט אונזער פאָרשלאָג וועגן משפּט (אין מינסק) ער זאָגט: „איהר ווייסט, באַלד וועט ביי מיר זיין דזשערזשינסקי, רעדט זיך מיט איהם צונויף“.

„גוט. עס קומט גלייך דזשערזשינסקי. מיר זענען מיט איהם אַלטע בעקאַנטע. מיר רעדען זיך לייכט צונויף. פון איבערגעבען דעם רעוואָלוציאָנערען טריבונאל האַלט ער נישט. וואָס הייסט? דער צ. ק. פון „בונד“ האָט איהם פערעפענטליכט פאַר א פּראָוואָקאַטאָר און מיר ווילען איהם נאָך משפּט׳ן? „איך וואָלט געהייסן שיסען דעם מיטגליד פון רעוואָלוציאָנערען טריבונאל, וואָס וואָלט איהם פריינעשפּראָכען“.

„איך דערצעהל איהם וועגען קאפּלינסקי׳ס מעמאָראַנדום (ווידוי), וועגען דעם ווי מען זעצט זיך אויף אונז אָן מיר זאָלען איהם משפּט׳ן. מיר זענען איבערצייגט, אז ער איז א פּראָוואָקאַטאָר, נאָר ער איז אַנ׳אָריגינעלער פּראָוואָקאַטאָר און פאַר דער געשיכטע האָט א גרויסע בעדייטונג נאָכאַמאָל אויסצופאָרשען די גאַנצע זאַך. דזשערזשינסקי לעגט פאָר אַנ׳אויסוועג: ער גיט דעם צ. ק. פון „בונד“ די פולע מעגליכקייט אויסצופאָרשען די זאַך. מערקט אָן חברים, מיר ווילען זיי געבען א פּריינען צוטריט צו קאפּלינסקי׳ן, זאָלן זיי איהם אויסהערען און בעקאַנט ווערען מיט אַלע מאַטעריאַלען.

„מיר האָבען דאָס אָנגענומען. מיר האָבען אָנגעמערקט א ספּעציעלע אויספאָרשונגס־קאָמיסיע פון צוויי חברים. די קאָמיסיע דאַרף אויסהערען אַלע ערקלערונגען, קאָן זיך בעקענען מיט אַלע מאַטעריאַלען און דאַרף דערנאָך צושטעלען א גענויען בעריכט.

„א קורצע צייט נאָכדעם איז מען אונז מודיע: די קאָמיסיע איז אין טשעקא, געמאַכט א ספּראַווקע און עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אז קאפּלינסקי׳ן האָט מען טאַקע דערשאָסען. דאַן, ווען מען האָט, לויט מיין ביטע, אָנגעפרעגט אין טשעקא איז ער שוין געווען דערשאָסען, נאָר מען האָט צופלאָנטערט די פאַמיליעס און דעריבער געגעבען נישט קיין ריכטיגע ספּראַווקע. עס זענען געווען עטליכע מיט עהנליכע פאַמיליען־נעמען“.

שטרויס׳ס טאָכטער נעמט א חתן

(ענדע פון זייט 3)

און זיך פערליבט. מיר זענען אָבער חושד, אז ביידע האָבען זיך געקוקט נישט נאָר אויף דעם קרוין, נאָר אויף די זייטיגע אָנגעלעגענהייטען... ס׳איז געווען בעוואוסט, אין איראָפּע, אז מיס שטרויס איז די טאָכטער פון א זעהר רייכען מענשען, פון א מיליאָנער...

עס קאָן נאָך געמאַלט זיין, אז די איצטיגע מאַדאַם ראַטשעסקאַ, דאָס הייסט, פרל. שטרויס, זאָל זיך אַריינדרעהען אין דעם קרייז, וואָס אַרבייט אַזוי שטאַרק אַרויפצוזעצען אויפ׳ן רוסישען טראָן, קיריל׳ן, און עס קאָן זיין, אז די מיליאָנען פון אַמעריקאַנער יודישע באַנקיר, זאָלען דינען פאַר דעם צוועק. דאָס וואָלט געווען דער גרעסטער שפּאָס פון דער געשיכטע: יודיש געלד זאָל בענוצט ווערען אַרויפצוזעצען אויף דעם רוסישען טראָן, איינעם, וואָס זאָל זיך נעהמען פערפאָלגען יודען אויפ׳ן גרויזאַמסטען אופן...

א פּיאַנאָ, וואָס שפּילט מיט קאָלירן

(ענדע פון זייט 3)

זיך אויסדריקן די זעלבע שטימונג און געפיהלען, וואָס דאַרף אויסגעדריקט ווערען דורך דער בעטרעפענדער קאָמבינאַציע פון קלאַנגען.

עס איז דאָ א גרונד צו גלויבען, אז דאָ ווערט געשאַפען א נייער אַפּאַראַט, וואָס זאָל פערנעהמען דעם פּלאַץ פון זאָל אַקאָמפּאַנירען א מוזיקאַלישע קאָמפּאָזיציע. עס קאָן זיך פון דעם ענטוויקלען א נייער צווייג פון וויסען, וואָס זאָל מיט דער צייט האָבען א זעהר גרויסע וויסענשאַפטליכע בעדייטונג און אפילו געפינען פּראַקטישע ווענדונגען, אָבער נישט אויף דעם געביט פון מוזיק.

וואָס פאַר א פּלענער וועגען א״י

(ענדע פון זייט 3)

האָבען געגלויבט מיט׳ן גאַנצען האַרצען אין דעם. מיר האָבען אויך געהאַט אונזערע אורזאַכען, פּראָקלאַמירענדיג די באַלפור־דעקלאַראַציע. מיר האָבען געוואָלט געווינען די יודען פון דער גאַנצער וועלט פאַר דער קאָאַליציע. עס וואָלט אויך געווען גוט צו האָבען די יודען אויף אונזער זייט. מענשען זענען אָבער אַזוי מאָדנע געמאַכט, אז דאָס, וואָס עס זעהט אויס ווילכטיג אין צייט פון קריג, ווערט אומווילכטיג אין צייט פון שלום. איך ווייס, וואָס די יודען האָבען אויפגעטוהן פאַר ארץ ישראל, וואָס זיי האָבען אויפגעטוהן פאַר די אַראַבער. מען מוז זיך אָבער פונדעסטוועגען פרעגען, צי קאָן מען ערוואַרטען, אז איין פאָלק זאָל זיצען און צוקוקען מיט א שמייכעל, ווי א צווייט פאָלק דרינגט אַריין אין זיין לאַנד מיט׳ן צוועק צו ווערען די מאַיאָריטעט און איהר הערשער.

איך וויל שליסען מיט א צייטווייליגען פאָרשלאָג: עס וואָלט אפשר געווען גלייך אז אונטער די ראָזינע שווערע בעדינגונגען זאָל מען בעשטימען א געוויסע בעגרענצונג פאַר יודישער איינוואַנדערונג. לאָמיר זאָגען, צו בעשטימען עס לויט דעם פּראָצענט פון ווייניגער ווי א העלפט פון דער גאַנצער בעפעלקערונג. דאָס קען געמיין ווערען בלויז אויף דער איניציאַטיווע פון דער יודישער „אגענץ“ מען וואָלט עס געדאַרפט טון, די צו קומען צו א פערשטענדיגונג מיט די אַראַבער. איך מיין, נאַטירליך, א פּראָצענט, לאָמיר זאָגען, נישט ווייניגער ווי 33 און נישט מעהר ווי 45. דער פּראָצענט זאָל נישט אָנגעווענדט ווערען וועגען סטודענטען, מענשען, וואָס קומען אין לאַנד צוליב רעליגיעזע צוועקען, אָדער וואָס בעזעצען זיך צייטווייליג. אין די ראָזינע גרענעצען וואָלט מען געקאָנט שאַפען א אַטמאָספערע פאַר קולטורעלער יודישער טעטיגקייט. דער יודישער גייסט וואָלט געהאַט א היים. מיט דער הילף פון א שטענדיגען אַמאַר פון יודישער פריינטשאַפט, פעהיגקייט און געלד וואָלטען יודען געקענט ווערען א כח אפילו אין פּאָליטיק, אפּגעזעהן פון דער צאָהל פון דער יודישער בעפעלקערונג. אָהן דער ראָזיגער פערשטענדיגונג און פריינטשאַפט מוז דער הויכער אידעאַל פון ציוניזם בלייבען א געפעהרליכע אייננעמונג.

לעטשניצע
זגיערסקא 17, 17, מעל. 16-83
אַלערליי קראַנקהייטען ווערען עמפּפאַנגען דורך ספּעציאַליסטען דאָקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אָוונט.—מאַסאַזש, עלעקטריזאַציע, באַנקען־שטעלען, קינסטליכע מינעראַל־וואַסער־באַדען, אימפּינגען
געגען שקאַר לאַטינע.

BEZPŁATNIE!
Redaktor Szyller-Szkolnik (autor prac naukowych), określa charakter, zdolności i przeznaczenie bezinteresownie. Napisz imię, nazwisko, miesiąc urodzenie, otrzymasz analizę darmo, poznasz kim jesteś, kim być możesz. Warszawa, Psycho.grafolog Szyller-Szkolnik, Nowowiejska 32, m. 6. Znaczkami pocztowemi 75 gr. na przesyłkę załączyć. Przyjęcia osobiste płatne g. 11—7w.

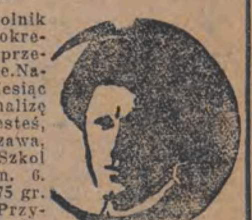

ראס לאַנג־יעהריגע רעכטס־קאָנסולטאַנט ביוראָ
ש. האָכבערג. פּאַנסקאַ 1.
עק קאָנסטאַנטינער צופאָר טראַמוויי מיט 3, 15.
ערלעדיגט און שרייבט אַלערליי ביטעס און קלאַגעס קלאַוזולעס זאַבעזפּיעטשעניעס
— ספּעציאַליסט אין שטייער ענינים —
אדוואָקאַטען אויף פּאַדאַטעק דאָכאָדאָווע
ס׳ווערט אויסגעקויפט פּאַטענטען אויפ׳ן יאָהר 1930
Hochberg, Żeromskiego 1.
Telefon 136-77.

וויכטיג פאַר אינדוסטריעלער און סוחרים!
Biuro Prawniczo-Windykacyjne
„JUSTICE“
לאָדז, פּעטריקאָווער 62
ערלעדיגט פּינקטליך און געוויסנהאַפט זעמטליכע קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס, נאַדזאָרען סאַנדאַווא אָופּאַדלאַשטש׳ן אויף גאַנץ פּוילן. מיר בעזיצן ספּעציעלע פערבינדונגען מיט דאַנציג, אויבער־שלעזיען, פּאָמאָרזשע און גאַליציען. ביטעס ווערען אויך געשריבען פון אַלע אורזשענדי־סקאַרבאָווע, סאָנדאָווע אַפּעלאַציעס א. א. וו. היפּאָטעק־אַקטען און אינטערצעסיעס, שותפות־אַקטען ווערען ערלעדיגט דורך פאַכמענישע קרעפטען, יורידישע עצות—אומזיסט. דאָס ביוראָ איז טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוו. מיט אַכטונג
רעכטסקאַנצעלאַריע ביוראָ „Justice“ Piotrkowska 62
בעמ.: אינקאַסאָ פון פּראָטעסטען ווערט ערלעדיגט אויף אייגענע קאָסטען.

אַנאָנסען אין „לאָדזער טאַגעבלאַט“ האָבען דעם גרעסטען ערפאָלג

געגען א גאַראַנטיע
א רוטינירטער שטריקער־מייסטער ביי א רענאָמירטער פירמע ערלערנט גרינדליך דאָס שטריקער־פאַך געגען א גאַראַנטיע, צו ערפאַהרען אין אדמיו. פון „לאָדז. טאַגעבל.“
בעמ: נאָכ׳ן אויסלערנען—א פּאָסטען נישט אויסגעשלאָסען

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר ווענערישע הויט־קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראַלאָגישע און נערווען־קראַנקהייטען.
קוואַרץ לאַמפּ־עלעקטרישע הייל־מאַגנעט־מאַשינעס
טעגליך פון 8 8 ז ביז 9 אָוונט
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג
בעזונדער וואַרטע צימער פאַר פרויען
וויזיט 3 זלאָטעס

מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה, הוא שיעשה!
אַזוי זאָלטו ווייטער קומען אין די בעוואוסטע
רעכטקאָנסולענטען־ביוראָ ד. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17 זאַכאָדניאַ 52
טעלעפאָן 148-79
וואו עס ווערט ווייטער ערלעדיגט און נעשריבען אַלערליי ביטעס! קאַרנע, ציווילנע, האַנדלאָווע אַפּעלאַציעס, אַדוואָקאַניעס קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אורזשאָנד ראַזיעמטשי, ווי אויך איבערזעצען אין אַלע שפּראַכען. מ״ט אַכטונג
ד. מאַנעלאַ, רעכטסקאָנסולענט
פּעטריקאָווער 17

דרוקזאַכען
אַלערליי
ווערען שנעל, און פּרעמפּט אין דער פיינסטער אויספיהרונג און מאָדערנסטער טיפּען אויסגעפערטיגט. —
קלעפּסידרעס
ווערען אין פערלויף פון 1 שעה געדרוקט און אויסגעקלעפּט אין דער גאַנצער שטאָט.
בוכדרוקעריי
ע. און מ. האַמבורסקי
פּיעטריקאָווער 16, טעלעפאָן 47

געגעו מאַגערקייט! דאַרף מען נוצען אונזער זייט יאַהרען אויספּראָבירטער ערנעהרונגס־פּראַשעק „Plenusan“, אין קורצער צייט א בעדייטענדע צוואַוקס אין דער וואָג, בליהענדער אויסזעהען און פולע קערפּער־ליניען. פערשטאַרקט אויך דאָס בלוט און די נערוון. ס׳ווערט עמפּעהלט דורך דאָקטוירים און פּראָפעסאָרען. 1 שאַכטעל—6 זל., 3 שאַכטלען—15 זל.
Dr. Gebhard & Co, Gdańsk, Oddz. 20.

וויכטיג פאַר דאַמען!
מאַכט איך די עלעגאַנטסטע דאַמען־היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטע איבערארבייטע איך אויף גענצליך נייע. געדענקט די אדרעס:
פאַר נאָר 2.50 זל.
זאַוואַדזקאַ 23
אין הויף, 2־טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.
בעמערק.: ניי היטען די לעצטע נייהייטען אין פּיינער בילינער אויספערטיגונג 50 פּראָצ. ווי איבעראל
„TOLA“

סוחרים און פאַבריקאַנטען!
— ס׳איז צייט אויסצוקויפען —
האַנדעלס־פּאַטענטן
אויפ׳ן יאָהר 1930
וועלכע ס׳בעזאָרגט פּינקטליך און רעעל דאָס ביוראָ
„אַרגוס“, זאַכאָדניאַ 36, טעל. 10847

מעכאַנישע שלאָסעריי און שווייסעריי
J. REDER, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
כ׳נעהם אָן פערשידענע מאַשינען־רעפּעראַטורען ווי צופּאַסטען פערשידענע מאַשינען־טיילען. און אויטאָגענישע שווייסונגען.
אַכטונג שטריקער!
איך שטעל צו טישען מיט מעסטערס פון 35 זל. און רעעלע אויספיהרונג.
פּריוואַט־וואוינונג גדאַנסקאַ 20 וו. 17.

שרייבען שעהן אונד שנעל
לערנט אויס דער בעוואוסטער קאַליגראַף
ל. בעמאַן
— אין — 15 לעקציאָנען.
אין איין חודש ווערט אויסגעלערנט שרייבען גוט א יודישען בריף אפילו דער וואָס קאָן גאָרנישט.
זאַוואַדזקאַ 19, פּראָנט 1 שטאָק

קלויזולעס — און — זאַבעזפּיעטשעניעס
אויף אַלע שטעט אין פּוילען
ערלעדיגט אמשנעלסטען דאָס רעכטס־קאָנסולענטען־ביוראָ
„אַרגוס“, 36 זאַכאָדניאַ 36

פּוק חזי מה עמא דבר!
(מנחות ל״ה)
אַלע יודען ווייסען, אז קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט פון פּוילען, אַלע אַרט פּאָדאַניעס ווי: סאָנדאָווע, סקאַרבאָווע און אַדמיניסטראַציינע אויך שותפות־אַקטען, וואוינונגס־אַקטען, אַפּעלאַציעס, ווילאַנטשעניעס איבערזעצונגען (אויך העברעאיש) א. ז. וו. שרייבט און ערלעדיגט לויט׳ן אוסטאַוו
רעכטסקאָנסולענט: **י. ח. בוזין**
לאָדז, אַגראַדאָוואַ 3,
(עגזיסטירט זייט 1910.) צוגענגליכע פּרייזען

דער היפּאָטעקען־געלד
צו ביליגע צינזען
אויף בערלינער הייזער
בעזאָרגט שנעל
Ch. Regenwetter
Berlin S. 14, Stallschreiber № 33
Telefon: Dönhoff 4337.

א האַנדעלס־לאָקאַל
מיט א וואוינונג פּאַסענד פאַר יעדען אַרט געשעפט מיט אייגענטיהמער קונדשאַפט פאַר א ביטשריפטען ביוראָ איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען, פּיעדושאַנאַ 7 וואוינונג 6
6279

אבאָנעמענטס־פּרייז: פאַר א חודש אין פּוילען 6 זל. ... אין אויסלאַנד ... 1.25 דאָלאַר. אַנאָנסען־פּרייז: פאַר א מילימעטער־שורה פאַר׳ן טעקסט 10 גראָשען, ... אין טעקסט 40 גר., ... פאַר אויסלענדישע אַנאָנסען 100% טייערער ...
Redaktor-wydawca B. Hamburski
Tłocznia: B. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 18.